

SKOLEBRUKSPLAN FOR SØR-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

Utskrift: 22.05.2007 09:10:00
Fil: c:\data\skoleplan\plan01.doc

INNHOOLD

SAMMENDRAG AV PLANENS HOVEDPROBLEMSTILLING	3
1. INNLEDNING OG PROBLEMSTILLING	9
1.1 demografisk utvikling.....	9
1.2 sentrale og lokale styringskriterier.....	10
1.3 planarbeidet	11
1.4 iverksetting og oppfølging av planarbeidet	13
1.5 generelle utfordringer	15
2. UTFORDRINGER I TRONDHEIMSAKSEN.....	17
2.1 demografisk utvikling for aldersgruppen med rett til videregående opplæring.....	17
2.2 opplæringskapasiteten ved de videregående skolene i trondheimsaksen	19
3. UTFORDRINGER UTENFOR TRONDHEIMSAKSEN.....	30
3.1 regionsinndeling og inntaksområder.....	30
3.2 selbu og tydal.....	30
3.3 gauldalsregionen.....	31
3.4 orkdalssregionen.....	33
3.5 fosenregionen	36
4. VOKSENOPPLÆRING	38
4.1 Voksenopplæring i Sør-Trøndelag	38
4.2 Teknisk fagskole.....	39
4.3 Tidligere vedtak om voksenopplæring i Sør-Trøndelag, - videre arbeid.....	40
5 KORT OM HOVEDTREKKENE I REFORM '94.....	42
6 OVERSIKT OVER ARBEIDSGRUPPER	45
gruppe 1: sammenslåing/samordning.	45
gruppe 2: nisjeskoler.....	45
gruppe 3: planleggingsmetodikkgruppen.....	45
gruppe 4: dimensjoneringsgruppen	45
gruppe 5: bygningsmassegruppen.....	46
gruppe 6: voksenopplæring	46
7 DEFINISJONER AV DE MEST SENTRALE BEGREP	47

SAMMENDRAG AV PLANENS HOVEDPROBLEMSTILLING

Skolebruksplanen 1999-2004 inneholder også to sentrale dokumenter som vedlegg:

- Skolebruksplan 1999-2004, vedlegg nr 1. Elevtallsvekst og lokalisering
- Skolebruksplan 1999-2004, vedlegg nr 2. Beskrivelse av dagens videregående skoler i Sør-Trøndelag.

Disse dokumentene har også egne sammendrag innenfor sine utredninger.

Arbeidet med skolebruksplanen ble initiert med utgangspunkt i Sør-Trøndelag fylkeskommunes utfordringer i forbindelse med den forestående elevtallsutviklingen de neste 5-10 år. Selv om hovedvekten av denne veksten er konsentrert om Trondheim kommune, vil de tiltak som gjennomføres i Trondheim ha betydning for skolene utenfor Trondheim. Sett i forhold til dette, er det viktig at det legges en plan for hvordan alle skolestedene i fylket skal utnyttes og videreutvikles. Videre er det nødvendig å kartlegge behovet for investeringer i ny opplæringskapasitet i Trondheim og omegn, og strukturfordelingen av opplæringstilbudet i dette området. Denne skolebruksplanen gir en analyse av disse problemstillingene, og fremgangsmåte for å løse de utfordringene skoleverket i Sør-Trøndelag vil stå overfor de nærmeste årene.

Skolebruksplanen tar utgangspunkt i et tidsperspektiv som strekker seg over relativt mange år. Tiltakene som må gjennomføres, er flere og vil berøre mange personer og de fleste videregående skolene i fylket. Den lange tidshorizonten medfører at usikkerhetsmomentet blir stort. Som en tilnærming til usikkerhetsmomentet, har det vært et ønske om å framstille planen som et **målstyrende dokument**, og ikke fokusere for mye på den enkelte detalj. En konsekvens av dette er at skolenes framtidige opplæringstilbud må fremstilles innenfor en fleksibel ramme.

Stor usikkerhet om det som skal skje i framtiden, kan medføre en distansering fra de berørte parter side, og motvilje mot de tiltak som blir gjennomført. Under arbeidet med planen er det derfor lagt vekt på å arbeide prosessorientert. Det er nødvendig å betrakte omstilling som en prosess, som krever både tid og aktiv deltakelse fra de berørte parter. Dette er det lagt stor vekt på i arbeidet med skolebruksplanen.

I arbeidet med skolebruksplanen er det tatt utgangspunkt i følgende sentrale og lokale styringskriterier:

- elevens lovbestemte rettigheter til videregående opplæring.
- ønske om en desentralisert skolestruktur.
- 50/50 fordeling mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger, men med muligheter for fleksibilitet.
- elever som velger yrkesfaglige løp, skal gis mulighet til studiekompetanse gjennom et påbygningskurs.
- en tilbudstruktur som tar hensyn til den enkeltes ønsker, og samtidig er best mulig tilpasset behovet for arbeidskraft.
- flest mulig skoler skal være kombinerte videregående skoler.
- best mulig balansert kjønnsfordeling ved den enkelte skole.

- opplæringstilbud for elever med spesielle behov bør finnes ved skolene.
- en best mulig sammenheng mellom grunnkurs og videregående kurs, slik at færrest mulig elever må skifte skole etter grunnkurset.

Antallet elever i aldersgruppen 16-19 år har siden innføringen av Reform 94' holdt seg forholdsvis stabilt, et bilde som vil vedvare i stor grad de første 4-5 årene. Fra år 2004 skjer det derimot betydelig endring i antall elever som avslutter grunnskolen. Da vil antall elever som avslutter grunnskolen i Sør-Trøndelag, øke med i overkant av 600 personer i forhold til dagens nivå. I den kommende 10-årsperioden etter dette vil antallet personer i aldersgruppen 16-19 år ligge på ca. 1.900 personer over det som er tilfellet i dag.

Denne situasjonen med vekst i ungdomskullene skjer, i varierende grad, nærmest i alle landets fylker.

Befolkningsdata viser at det blir en relativ stor tilvekst av ungdommer i Trondheim kommune og nabokommunene Klæbu, Malvik, Melhus og Skaun. Særlig stor vil veksten være i Trondheim kommune. Ellers i fylket vil det kun skje små endringer i ungdomskullene.

I Trondheim kommunes distrikter er det særlig distriktene Sentrum, Strinda og Byåsen hvor den største veksten vil skje i årene framover. I Sentrum distrikt skjer veksten i hovedsak i områdene Rosenborg og Strindheim. Hovedvektsten i Strinda distrikt skjer i områdene Vikåsen-, Eberg- og Charlottenlund. I Byåsen distrikt er det en relativ stor vekst i både de nedre og øvre delene av området.

Økningen i antall elever som avslutter grunnskolen i årene som kommer, vil i forhold til et omfangskrav på 375% tilsvare en økning på 2.228 personer i videregående opplæring, eller 2.000 skoleplasser. Videre vil det være et behov på i overkant av 200 flere opplæringsplasser i bedrift hvert år. En videreføring av dagens oppfyllingsgrad på 91% vil medføre et ytterligere behov for rundt 200 plasser når målet er 375% omfang, dvs. totalt 2.200 skoleplasser.

Sett i forhold til ungdomsgruppen alene gir økningen i ungdomskullene på 1.900 personer et behov på ca. 1.900 flere opplæringsplasser i skole. Årlig behov for opplæringsplasser i bedrift vil anslagsvis ligge mellom 200-300 plasser. Behovet for opplæringsplasser i bedrift er noe vanskeligere å anslå enn for skoleopplæringen, da det i noen fag er tradisjon for å ta inn eldre søkere framfor ungdommer. Dette behovet på ca. 1.900 skoleplasser, for å kunne gi tilbud til økningen i ungdommer med rett til videregående opplæring, er minimumsløsningen Sør-Trøndelag fylkeskommune vil stå overfor. Dette forutsetter imidlertid at antall ledige plasser ikke stiger når opplæringskapasiteten øker.

Målet for Sør-Trøndelag fylkeskommune bør derfor være å redusere antallet ledige plasser i forhold til den totale opplæringskapasiteten, men hvor mye som er mulig å redusere i antall ledige plasser, avhenger i stor grad hvilken profil som velges på graden av desentralisering av opplæringstilbudene, og hvor mye det enkelte opplæringstilbud knyttes opp mot klassebegrepet. Ungdommer velger i stor grad videregående opplæring ut i fra de kursene som tilbys ved den lokale skolen. Sentralisering av opplæringstilbud for å bedre oppfyllingen vil derfor ikke nødvendigvis gi fulle klasser, hvis ikke elevene fra distriktene søker inn mot mer sentrale strøk. I tillegg kan sentralisering av opplæringstilbud fra distriktskolene medføre behov for ombygninger eller utvidelser ved skoler i sentrale strøk.

I henhold Opplæringslova skal fylkeskommunens planlegging av den videregående opplæringen ta utgangspunkt i søkerens ønsker og samfunnets behov. Dette innebærer bl.a. at opplæringstilbudet skal avspeile behovet for arbeidskraft. Her er særlig tilgangen på opplæringsplasser i bedrift en kritisk faktor.

Hvilken framtidig utvikling det vil bli i søkerens ønsker og bl.a. samfunnets behov for arbeidskraft er usikkerhetsmomenter som vil vanskeliggjøre en detaljplanlegging av opplæringstilbudet ved den enkelte skole. Detaljplanleggingen må skje underveis og tilpasses samfunnsutviklingen. Dette er det tatt hensyn til i arbeidet med skolebruksplanen, hvor det er lagt vekt på skolens evne til fleksibilitet og omstilling. Nært samarbeid med næringslivet er særlig viktig i planleggingsarbeidet.

En løsning som kan bedre utnyttelsen av kapasiteten ved distriktskolene, slik at det ikke blir unødig press i sentrale strøk, kan være noe mer styring av søkerne i distriktene mot den lokale skolen.

Hvis antall ledige plasser skal holdes på dagens nivå, er det flere forhold som må tas i betraktning. For det første må opplæringstilbudet i stor grad avspeile søkerens ønsker. For det andre må lokaliseringen og kvaliteten på opplæringstilbudene være attraktiv for søkerne.

I planleggingen av opplæringstilbudet for de kommende årene er det flere forhold som gir stor usikkerhet, om hva som bør gjøres i forhold til dimensjonering og struktur i den videregående opplæringen. Dette gjelder hvilke fag som skal tilbys, antall plasser til voksne, behov for alternative VKII-klasser i skole, allmennfaglig påbygningskurs og ledige plasser. I tillegg skal sentrale myndigheter behandle Buer-utvalgets innstilling, noe som kan berøre fylkeskommunens forpliktelser innenfor videregående opplæring. Stortinget skal våren 1999 behandle Stortingsmelding 32, som er en vurdering av den videregående skolen (reform 94) Dette kan resultere i en annen struktur på den videregående opplæringen. Grunnet de mange usikkerhetsfaktorene er det derfor i skolebruksplanen lagt fokus på behovet for opplæringsplasser til ungdommer med rett til videregående opplæring. På bakgrunn av en del prinsipper for den videregående opplæringen er det utformet en skisse for dimensjoneringen av videregående opplæring tilpasset veksten i ungdomskullene. Prinsippene som er lagt til grunn er:

1. Kombinerte skoler som inkluderer allmennfagstilbud er et ønske, men ikke et absolutt mål. Der det ikke er naturlig med kombinerte skoler, er det et mål å ha fler-studieretningskoler. Skoler med flere studieretninger bør ha både allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger. Studieretningene ved skolene bør gi mest mulig jevn kjønnsfordeling.
2. Hovedmengden av grunnkurselevne bør ha mulighet til å kunne fortsette på samme skole når de skal over på videregående kurs.
3. Det bør arbeides for en kombinert skolestruktur i Midtbyen. Graden av yrkesfag bør økes, men bredden i dagens studieretningsfagtilbud (og elevtall) bør samtidig opprettholdes.
4. Skoler med ensidige opplæringstilbud ("nisje"-skoler) bør unngås, men kvantitativt store miljøer bør bevares når dette er naturlig ("fyrårn"-skoler).
5. Opplæringstilbud som i hovedsak gis ved kun få skoler, bør fordeles på skolene i forhold til elevenes bosetting.
6. Skolene innenfor den enkelte planleggingsregion bør profilere seg på videregående kurs. Dette bør avspeile innsøking på grunnkurs.

7. Opplæringstilbud som tilbys i stort omfang bør fordeles geografisk i tråd med søkerens bosetting og muligheten til å oppnå mest mulig jevn kjønnsfordeling.
8. Målet er at økningen i opplæringstilbudet ved skoler i Trondheim kommune og nabokommunene ikke skal gi noen økning i antall ledige skoleplasser.
9. Dagens miljøer innenfor relativt små fag bør videreutvikles før tilsvarende opplæringstilbud tilbys ved nye skolesteder eller økes ved skolesteder som i dag er kvantitativt store.

Siden innføringen av reform 94' har fordelingen mellom yrkesfaglige og allmennfaglige studieretninger steget, og opplæringsåret 1997/98 var plassene fordelt med 52% på yrkesfaglige og 48% på allmennfaglige studieretninger. Antall elever i den videregående skolen har sunket i takt med innføringene av reformen. Til tross for dette er det ikke frigjort vesentlige arealer på skolene. Forklaringen til dette skyldes bl.a. at noen leieforhold er avvirket og at yrkesfaglige elever har et større arealbehov enn hva allmennfagselever har.

Omleggingen av det pedagogiske innholdet som fulgte med reformen innebar en annen disponering av tilgjengelige lokaler. Årsakene til økt arealbehov som følge av reformen kan oppsummeres til:

- integrering av teori og praksis i yrkesopplæringen.
- bruk av IKT i all opplæring.
- prosjektbasert opplæring.
- behov for storklasserom og flere grupperom.
- opplæringsmetode som krever bibliotek og lesesalplasser for elevene.
- egnede arbeidsplasser på skolen for alle ansatte.
- konferanserom for elevsamtale.

Befolkningsstatistikken tilsier et behov for ca. 1.900 flere opplæringsplasser i Trondheim og nabokommunene for elever med rett til videregående opplæring (minimumsløsningen) innen år 2006. Under arbeidet med skolebruksplanen er det gjennomført et betydelig kartleggingsarbeid om hvor denne nye kapasiteten kan lokaliseres. Konklusjonen fra dette arbeidet er at det generelt sett vil det være vanskelig å øke kapasiteten betydelig i dagens skolelokaler i Trondheim og nabokommunene, slik de står i dag. Ved distriktskolene vil det imidlertid være noen flere muligheter for økning i kapasiteten.

Da en del kurstilbud i Trondheim kommune er lokalisert ved en eller få skoler, og siden flere opplæringstilbud er lokalisert slik at mange elever på yrkesfaglige studieretninger må bytte skole etter grunnkurset, foreslås det å flytte noen tilbud fra dagens skoler til den nye skolen på Byåsen. Dette gjelder hotell- og næringsmiddelfagene ved Brundalen videregående skole og Charlottenlund videregående skole, hele opplæringstilbudet ved Lade videregående skole og transportfagmiljøet ved Tiller videregående skole. Flytting er foreslått gjennomført til inntaket høsten 2004.

Det bør avsettes årlige ressurser til ombygging som følge av endringer i tilbudet, tilpasset endring i søkermønster og samfunnsutvikling (brukertilpasning).

Strukturelle endringer foreslås gjennomført fram mot år 2004. Dette gjelder endringer som både påvirker bedre utnytting av tilgjengelig areal og oppretting av ovennevnte skjevheter.

Vedlegg nr 2 til skolebruksplanen beskriver skolene i Sør-Trøndelag fylkeskommune. Den beskriver også den fortetting (hvor mange elever vi kan få inn i eksisterende skoleanlegg) som er foreslått. Vi beregnet en fortetting på 680 elevplasser. Det gjenstår derfor 1225 elevplasser som det må skaffes nye lokaler til. Flere skoler har leieforhold, som med stor fordel vil kunne omgjøres til selvfinansierende byggeprosjekter. Disse vil fremmes som egne saker i forbindelse med vanlig budsjettbehandling. De foreliggende leiealternativene har blitt vurdert ved å beregne nåverdi av leieprisen og sammenlignet med tilsvarende investering for nybygg. Fylkesrådmannen har lagt til grunn at investering i skolebygg er langsiktig og beregnet nåverdi med 6.5% over 40 år. Ved en slik beregning viser det seg at det er lønnsommere å bygge selv.

Vedlegg nr 1 til skolebruksplanen omhandler alternative lokaler til bygging, og her har en analysert aktuelle leieprosjekter i markedet. Fylkesrådmannen har vurdert forskjellige delte løsninger og har kommet frem til at det beste alternativet for å løse de utfordringer vi står ovenfor er å bygge en ny skole på Byåsen og flytte Lade videregående skole inn i det nye skoleanlegget. Til sammen får skolen et elevtall på 1100. Vi øker med dette ikke antall skolesteder i Trondheim.

For å hindre presset inn mot Trondheim, ønsker Fylkesrådmannen at vi også bygger ut Malvik videregående skole og Melhus videregående skole med 150 elevplasser hver.

I Arbeidet med skolebruksplanen har vi arbeidet ut fra en fordeling mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger på 50/50, dvs. at det er lik fordeling mellom de nye elevplassene på allmenne fag og yrkesfag.

Fylkesrådmannen har beregnet kostnadene ved en fordeling på 40% allmennfaglige og 60% yrkesfaglige studieretninger av elevtallsveksten. Ved en slik økning av yrkesfaglig studieretning vil netto årskostnader gi en økning på over 10 mill. Dette er økning i veksten, og skal også 40/60-fordelingen gjelde alle elevplassene vil man få ytterligere stor økning av driftsutgiftene.

Fylkesrådmannen har særlig vurdert to utbyggingsalternativer, M og L. Alternativ M har netto årskostnader som er 2.5 mill høyere pr år enn alternativ L. Utbygning i henhold til alternativ M vil koste STFK 127. 5 mill pr år under en forutsetning av fordeling allmenne fag og yrkesfag på 50/50. Ved en fordeling 40/60 vil netto årskostnader stige til nesten 139 mill. En stor del av denne stigningen skyldes bl. a at en ikke greier å fortette eksisterende skolebygninger så mye når det gjelder yrkesfag. Skoler som er "store" innenfor allmennfaglig studieretning, kan ikke uten videre fortettes til yrkesfagklasser grunnet bygningsmessige forhold.

Omstilling innenfor skoledrift vil også i fremtiden måtte skje, og det vil være svingninger mellom hvor stor andel allmenne fag og yrkesfag de unge søker, og hva samfunnet vil ha.

Det er derfor av avgjørende betydning at vi lager fleksible skolebygninger. Alternativ L, er restaurering av en gammel bygning som på langt nær kommer til å være fleksibel.

Med alternativ L vil vi også få problemer med fordeling av studieretningene da vi får en skoleenhet mer i Trondheim. Dette vil i særlig grad berøre allmenne fag og antall paralleller. I verste fall, kan dette igjen bety at en av skolene vi bygger ut, ikke blir en kombinert skole, eller at det går ut over andre skoler som ikke får nok paralleller.

Ved utbygging av en større skoleenhet vil vi få bedre utnyttelse av fellesrom, spesialrom og bibliotek. Vi får en god fleksibel romstruktur tilpasset behov for differensiering. Vi får god utnyttelse av undervisningsutstyr og elevene får sosial trening på vegen til høyere utdanning/storsamfunnet. Til slutt vil vi nevne at en større skole også vil kunne ha bedre elevtjenester i forhold til helse, lege, rådgiving og veiledning. En større skole vil også lettere kunne samordne tilbud slik at en får fulle klasser. Nye lokaler vil også kunne gi lavere kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV-kostnader).

Ut fra overstående argumenter vil fylkesrådmannen anbefale alternativ M, da dette gir en langt mer fleksibel løsning og vil sannsynligvis være rimeligere i det lange løp.

Nødvendig brutto investering, kostnad- og arealramme alt M:

Malvik 150, Melhus 150, Byåsen 1105 (925 + Lade 180)

	Antall elever	Antall m ²	Investering Mill kr.	Kostnader pr elev 1000	Areal m2/pr elev	Forklaring
Malvik vg. skole	150	3000	46.5	310	20	15500,-x3000 m2
Melhus vg. skole	150	2000	31.0	206	13	15500,-x2000 m2
Areal til Lade vg. skole på Byåsen	180	5621	87.7	487	31	15600,-x5621 m2
Byåsen vg. skole	925	16188	263.9	273	17.5	16300,-x16188 m2
SUM	1405	26809	429.1	305	19.1	

Investeringstakt:

(alt. nybygg/ombygging)

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Investering alt M	5 mill.	29 mill.	65 mill	200 mill.	120 mill	10 mill	Sum=429

Forutsetningen er at Malvik og Melhus videregående skoler står ferdig i årsskiftet 2003/2004 og Byåsen videregående skole ferdig til bruk medio år 2004.

Ved en fordeling med 40% allmennfaglig og 60 % yrkesfaglig studieretning vil investeringsbehovet øke med 56 mill fra 429.1 mill til 485 mill totalt.

Skal vi ikke fortette skolene i den grad som er foreslått vil dette koste kr 334 000,- pr elevplass ekstra

1. INNLEDNING OG PROBLEMSTILLING

I Sør-Trøndelag er det i dag 33 videregående skoler som tilbyr videregående opplæring til ungdom og voksne. Sør-Trøndelag fylkeskommune har ansvaret for 28 av disse. Blant de øvrige skolene eies 4 skoler av private organisasjoner og 1 skole eies staten.

Med unntak av Ørland Meieriskole er alle de private og statlige videregående skolene i Sør-Trøndelag lokalisert i Trondheim kommune eller i nabokommunene.

De fylkeskommunale videregående skolene er i stor grad lokalisert etter en desentralisert modell. Av de 28 skolene finner vi 15 videregående skoler lokalisert utenfor Trondheim kommune. Størrelsen på de skolene som ligger desentralisert i fylket, varierer fra i overkant av 100 elever til over 450 elever, avhengig av hvor stort område de skal dekke og skolens opplæringstilbud. Den desentraliserte modellen for skolenes lokalisering, innebærer at de fleste av fylkets innbyggere vil kunne få et opplæringstilbud innen rimelig nærhet av der hvor de bor.

Arbeidet med skolebruksplanen ble initiert med utgangspunkt i Sør-Trøndelag fylkeskommunes utfordringer i forbindelse med den forestående elevtallsutviklingen de neste 5-10 år. Selv om hovedvekten av denne veksten er konsentrert om Trondheim kommune, vil de tiltak som gjennomføres i Trondheim ha betydning for skolene utenfor Trondheim. Sett ut i fra dette, er det viktig at det legges en plan for hvordan alle skolestedene i fylket skal utnyttes og videreutvikles. Videre er det nødvendig å kartlegge behovet for investeringer i ny opplæringskapasitet i Trondheim og omegn, og strukturfordelingen av opplæringstilbudet i dette området. Perspektiver på tidshorisont for den videregående opplæringens utfordringer må også inkluderes i en skolebruksplan. Denne skolebruksplanen gir en analyse av disse problemstillingene, og fremgangsmåte for å løse de utfordringene skoleverket i Sør-Trøndelag vil stå overfor de nærmeste årene.

1.1 DEMOGRAFISK UTVIKLING

Antallet elever i aldersgruppen 16-18 år har siden innføringen av Reform 94' holdt seg forholdsvis stabilt. I de kommende 4-5 år vil det ikke skje noen markante endringer i dette bildet, når en ser på hele fylket. Fra år 2004 skjer det derimot betydelig endring i antall elever som avslutter grunnskolen. De befolkningsdata som foreligger, viser at antallet i aldersgruppen 16-18 år vil holde seg relativt stabilt på et høyere nivå over lang tid etter år 2004.

Figur 1: Utviklingen i antall avgangselever fra grunnskolen i Sør-Trøndelag i perioden 1999-2013.
Kilde: GSI-data for skoleåret 1997/98 og folketallsdata fra kommunene.

Som dette bildet viser, vil antall elever som avslutter grunnskolen i Sør-Trøndelag, øke med 630 personer (i snitt) i forhold til dagens nivå fra år 2004. I den kommende 10-årsperioden etter 2004 vil antall personer i aldersgruppen 16-18 år ligge på ca. 1.900 personer over det som er tilfellet i dag. Situasjonen i Sør-Trøndelag er imidlertid ikke enestående i landet:

Figur 2: Fylkesvis gjennomsnittlig økning i antall avgangselever fra grunnskolen i perioden 2004-2008 i forhold til gjennomsnittet for perioden 1994-1998.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå (SSB).

Fra figur 2 kommer det klart fram at nær sagt alle fylkene i landet står framfor en økning i ungdomskullene de nærmeste årene. Den prosentvise økningen ligger på nært 13% når alle fylkene ses under ett. I Sør-Trøndelag er den prosentvise økningen på omtrent 19%.

1.2 SENTRALE OG LOKALE STYRINGSKRITERIER

Innføringen av Reform 94' innebar mange utfordringer for den videregående opplæringen. Dette gjelder særlig utfordringer av strukturell art og i forhold til pedagogisk innhold.

Elevenes lovbestemte rettigheter innebærer en plikt for fylkeskommunen å tilby alle ungdommer som ønsker det, et treårig opplæringsløp. Sammen med elevenes rett til ett av tre valgte grunnkurs og videregående kurs som bygger på grunnkurset, begrenser dette mer enn tidligere fylkeskommunes mulighet til fritt å bestemme omfanget, og strukturen på den opplæringen som tilbys fylkets innbyggere.

Strukturen i Reform 94 tar utgangspunkt i 13 grunnkurs som enten fører fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse, fag-/svennebrev eller delkompetanse. I Sør-Trøndelag har det vært et ønske å organisere opplæringstilbudet slik at elevene kan bo hjemme lengst mulig. Konkret betyr dette et ønske om at de fleste grunnkursstilbudene skal tilbys i rimelig avstand fra elevens bosted.

Av de 13 (nåværende) grunnkursene er 3 allmennfaglige studieretninger som alle fører fram til studiekompetanse. Selv om de øvrige grunnkursene tar utgangspunkt i et yrkesfaglig løp, gir også disse studieretningene elevene mulighet til å oppnå studiekompetanse gjennom et påbygningskurs. Siden innføringen av reformen har det vært et ønske om å ha en elevfordeling på 50/50 mellom de allmennfaglige og yrkesfaglige studieretningene¹. Det ble derfor startet opp en kampanje som fokuserte på fordelen av å velge yrkesfag først, og eventuelt oppnå studiekompetanse gjennom et påbygningskurs. Målsettingen om en elevfordeling på 50/50 mellom disse studieretningene er i dag oppnådd i Sør-Trøndelag.

I opplæringsloven er det angitt noen kriterier som skal være styrende for fylkeskommunens planlegging av den videregående opplæringen. Her angis i tillegg til søkerens ønsker, samfunnets behov som et sentralt element. Dette innebærer bl.a. at opplæringstilbudet skal

¹ Tidligere målsetting til fordeling mellom allmennfaglig og yrkesfaglig studieretning har vært 55/45, jmf. planen "Videregående opplæring i Sør-Trøndelag, struktur og dimensjonering, 1993".

avspeile behovet for arbeidskraft. I Sør-Trøndelag er dette et element som særlig kommer til uttrykk i planleggingen av de yrkesfaglige studieretningene, og spesielt innenfor de videregående kursene. Et styringskriterium som trekkes fram i denne sammenheng, er spesielt tilgangen på lærlingeplasser.

En desentralisert modell for lokaliseringen av de videregående skolene betyr blant annet at skolenes opplæringstilbud må avspeile behovet for arbeidskraft i lokalsamfunnet. Med et skiftende samfunnsliv i forhold til trender og konjunkturer innebærer dette et behov for fleksibilitet og omstillingsevne i skolene, spesielt ved de mindre distriktskolene.

Styringskriteriene kan oppsummeres ved:

- elevens lovbestemte rettigheter.
- desentralisert skolestruktur.
- 50/50 fordeling mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger med åpning for fleksibilitet mot 60% yrkesfag.
- elever som velger yrkesfaglige løp, skal gis mulighet til studiekompetanse gjennom et påbygningskurs.
- tilbudstruktur som tar hensyn til den enkeltes ønsker og samtidig er best mulig tilpasset behovet for arbeidskraft.

Ved sammensetning av opplæringstilbudet ved den enkelte skole legges det vekt på at:

- det skal være en kombinert videregående skole.
- det er balansert kjønnsfordeling ved skolen.
- opplæringstilbud for elever med spesielle behov finnes ved skolen.
- det er best mulig sammenheng mellom grunnkurs og videregående kurs, slik at færrest mulig elever må skifte skole etter grunnkurset.

1.3 PLANARBEIDET

Skolebruksplanen tar utgangspunkt i et tidsperspektiv som strekker seg over relativt mange år. Tiltakene som må gjennomføres, er flere og berører mange personer og de fleste videregående skolene i fylket.

Jo lengre tidshorisont planleggingen strekker seg over, jo større usikkerhet vil det være knyttet til de enkelte tiltak. For å redusere usikkerheten i størst mulig grad er det derfor nødvendig å kartlegge utgangssituasjonen best mulig.

Som en tilnærming til usikkerhetsmomentet, har det vært et ønske om å framstille planen som et **målstyrende dokument**, og ikke fokusere for mye på den enkelte detalj. En konsekvens av dette er at skolenes framtidige opplæringstilbud må fremstilles innenfor en fleksibel ramme. Det har likevel vært nødvendig grunnet kostnadmessige hensyn, å gjennomgå tilbudene relativt spesifikt som en del av utredningsarbeidet.

Arbeidet med skolebruksplanen har vært organisert av divisjonsdirektøren for Divisjon utdanning. Prosessen ble startet i mai 1997. Her ble skolene bedt om å peke på hvilke

kapasitetsmuligheter som ligger i utnyttelsen av eksisterende lokaler, hva som kan gjøres med mindre ombygginger ², og hva som kan gjøres med mer omfattende ombygginger ³. Skjemaene var utformet slik at man fikk et diskusjonsgrunnlag for videre drøftinger med skolene.

Drøftingene med berørte parter har vært gjennomført i tre faser. I første fase, som ble gjennomført høsten 1997, var drøftingene avgrenset til å omfatte de videregående skolene. I disse drøftingene var hensikten å få kartlagt følgende:

- muligheten for møte elevtallsutviklingen i eksisterende skolelokaler i Trondheim og i nabokommunene.
- hvordan skolene selv ser på fremtidig tilbudstruktur, og da spesielt ved egen skole.
- hvordan eksisterende skolelokaler er tilpasset innholdet i Reform 94’.
- hvordan møte de voksnes behov for videregående opplæring.
- hvilke spesielle utfordringer finnes i de enkelte regionene i fylket.
- hvilke muligheter, problemer og utfordringer som ligger i ovennevnte forhold (teknisk art, kostnad, endringer i opplæringstilbud m.m.).

I disse drøftingene har de fleste skolene vært representert med skolens ledelse og representanter fra arbeidstakerorganisasjonene. Drøftingene med skolene har tatt utgangspunkt i å drøfte følgende forhold:

- videreføring / videreutvikling av prinsippet med den kombinerte skole.
- skolestørrelse.
- skyss / offentlige kommunikasjonsforhold.
- bibliotekjeneste.
- kantineforhold.
- fordelingen av kurstilbudet i Trondheim og omegn.
- enkelte skolars “nisjetilbud”.
- arbeidsforhold for elever og ansatte ved eksisterende tilbudstruktur og eventuell framtidig tilbudstruktur.
- kostnadsforhold ved ulike byggeprosjekter og avdekking av mulige nullprosjekt ⁴.

I andre fase, som ble gjennomført våren og høsten 1998, har divisjonsdirektøren deltatt på drøftingsmøter med andre berørte parter i tillegg til de videregående skolene. Andre berørte parter som ble trukket inn i denne fasen, er bl.a. aktører fra ulike bransjer i næringsliv, kommune og fylkeskommune som har en spesiell interesse for fremtiden til bestemte skoler, elevorganisasjonene og andre etater i Sør-Trøndelag fylkeskommune. Arbeidstakerorganisasjonene (lokalt og sentralt) og Statens utdanningskontor er holdt orientert om arbeidet under prosessen.

I andre fase ble det lagt vekt på å drøfte følgende forhold:

² Med “mindre ombygginger” menes ombygginger som kan gjøres innenfor skolens eksisterende yttervegger.

³ Med “mer omfattende ombygginger” menes ombygginger som kan gjøres innenfor skolens tomteområde.

⁴ Populært sagt betyr dette “at det er like billig (eller billigere) å bygge enn å leie”.

- muligheten for samordning av opplæringstilbud på tvers av dagens skolesteder.
- organisering av opplæringstilbud slik at skolene kan utfylle hverandre isteden for å konkurrere med hverandre.
- hvordan skoler i distriktene skal gjøre seg mer attraktiv overfor søkere i sitt naturlige inntaksområde, slik at flere ønsker å ta opplæringen i nærheten av der hvor de bor.
- hvordan arbeide videre for å følge opp tidligere politiske vedtak om organisering av skolestedene i fylket.
- fleksibilitet og omstilling i skolenes opplæringstilbud i forhold til skiftende omgivelser.

I den foreløpige skolebruksplanen, som ble behandlet i HU-sak 51/98, ble det fremmet vedtak om videre arbeid og dette arbeidet ble organisert som et prosjekt. Dette var utgangspunkt for tredje fase.

Fra januar 1999 har Fylkesrådmannen bl.a. analysert mulighetene for opplæringskapasitet flere steder i Trondheimsaksen. Dette er beskrevet i vedlegg nr 1.

Arbeidet har foregått ved at det har vært engasjert prosjektleder i hel stilling, men en referansegruppe og en styringsgruppe.

Prosjektet skulle spesielt vurdere

- eksisterende arealer i de videregående skolene
- eventuelle utvidelser av disse arealer
- permanente eller midlertidige leiearealer internt i fylkeskommunen
- permanente eller midlertidige leiearealer som alternativ til:
- nybygg

Utredningen skulle også belyse:

- økonomiske investeringer og eventuelle driftsutgifter for hvert alternativ
- spesielle betingelser som er knyttet opp mot de ulike leiearealene
- i hvilken grad leiealternativene innfrir dagens krav til en videregående skole
- hvor mange nye elevplasser de ulike alternativene kan gi
- hvilke skoletilbud det er mulig å gi innen de ulike alternativene
- konsekvenser for skoleskyss, opplæringsmiljø, geografisk spredning o.l.

1.4 IVERKSETTING OG OPPFØLGING AV PLANARBEIDET

Alle planer som strekker seg noe ut i tid, står i fare for å “havne i skuffen”. I arbeidet med skolebruksplanen har det vært en målsetting å etablere et apparat slik at de problemstillinger som videregående opplæring står overfor, kan ivaretas på en best mulig måte i tiden etter at plandokumentet foreligger “på bordet”.

Stor usikkerhet om det som skal skje i framtiden, kan medføre en distansering fra de berørte parters side, og motvilje mot de tiltak som blir gjennomført. Under arbeidet med planen er det derfor lagt vekt på å arbeide prosessorientert.

Da samfunnets behov for videregående opplæring endres over tid, må den enkelte skoles fremtidige opplæringstilbud fremstilles innenfor en fleksibel ramme. På områder hvor målsettingen er en endret situasjon i fremtiden, er det nødvendig å betrakte omstilling som en prosess, som krever både tid og aktiv deltakelse fra de berørte parter. Forhåpentligvis vil en slik prosesstankegang medføre at berørte parter får et eierforhold til skolebruksplanen og interesse for denne, noe som er svært viktig for å få en plan som kan gjennomføres på en tilfredsstillende måte for alle parter. Dette er det lagt stor vekt på i arbeidet med skolebruksplanen.

Under prosessen er det lagt vekt på å få til diskusjoner om skolebruksplanen hvor alle de videregående skolene har deltatt i debatten.

Hensikten med å etablere arbeidsgruppene er aktiv deltakelse fra skolenes side, både i forhold til utforming av planen og ikke minst i forhold til oppfølging av denne. Opprettelsen av de ulike arbeidsgruppene har derfor en tosidig målsetting. For det første er det et virkemiddel for å skape et forum for aktiv deltakelse fra den enkelte skoles side, både i forhold til lokale problemstillinger og problemstillinger som berører flere av de videregående skolene. For det andre er det viktig at noen sentrale problemstillinger ivaretas spesielt. Begge disse to målsettingene avspeiler arbeidsgruppenes arbeidsområde og sammensetting.

Totalt er det opprettet 5 hovedgrupper som skal delta i arbeidet med sentrale problemstillinger som berører flere skoler, og 5 lokale arbeidsgrupper som ivaretar problemstillinger knyttet til 2 eller 3 skoler. Noen av arbeidsgruppene arbeid har en begrenset tidshorison ut i fra den konkrete problemstilling, mens andre er mer permanente ressursgrupper.

Hovedgruppene skal være ressursgrupper for divisjonsdirektøren og delta i det videre arbeidet knyttet til problemstillinger som:

- planleggingsmetodikk ved distriktskolene.
- fordeler og ulemper med "nisjeskoler".
- dimensjonering og strukturfordeling ved Trondheimskolene og skoler i nabokommunene.
- skolenes bygningsmasse.
- voksenopplæringstilbudet.

Disse arbeidsgruppene er ikke egne beslutningsorganer, men skal komme med innspill om de aktuelle problemstillingene overfor divisjonsdirektøren.

I tillegg til disse hovedgruppene er det 5 lokale arbeidsgrupper sammensatt av 2 eller 3 skoler. Disse gruppene oppdrag er å arbeide med problemstillinger knyttet til sammenslåing av skoler, samordning av opplæringstilbud og felles planenheter.

Skolene som inngår i de 5 gruppene er:

- Brundalen videregående skole / Charlottenlund videregående skole.
- Midtby-skolene; Adolf Øiens skole / Gerhard Schønings skole / Trondheim katedralskole.
- Trondheim kokk- og stuertskole / Trondheim Maritime videregående skole.
- Fosen videregående skole / Ørland videregående skole.
- Hitra videregående skole / Frøya videregående skole.

Arbeidsgruppene har avlagt innstilling til sammenslåing/samordning etc. og det er gjort et grundig arbeid. Resultatet fra utredningene vil bli fremmet som egne saker der rådmannen fremmer forslag til tiltak.

Forutsetningen for å slå sammen skoler synes å være en nær geografisk plassering av skoleanleggene, eller at to eksisterende skoleanlegg bygges sammen til ett. For skoler i distriktet med stor grad av sammenfallende inntaksområde kan samarbeidet styrkes på flere områder uten at det er nødvendig å slå skolene sammen til en administrativ enhet med en rektor.

I forbindelse med det videre arbeidet med dimensjonering av opplæringstilbudet innenfor de enkelte fagområder, er det viktig at kontakten med næringslivet er god. Da behovet for lærlingeplasser starter med hvilke elever som tas inn på grunnkursene, er det viktig at tilgangen på lærlingeplasser innenfor de ulike fagene kartlegges i god tid før elevene skal tas inn til opplæring i bedrift. I denne sammenheng er det viktig at tilgangen på opplæringsplasser i bedrift analyseres i et mer langsiktig perspektiv.

1.5 GENERELLE UTFORDRINGER

”Kompetanse er den viktigste enkeltfaktor for den videre utvikling av nærings- og arbeidsliv i Norge, og dermed for utvikling av verdenssamfunnet. Oppdatert kompetanse er nødvendig for bedriftens konkurransevne, og for at den enkelte skal ha den kompetanse arbeidsmarkedet etterspør.” (LOs og NHOs Handlingsplan for Kompetanse).

På kort tid har konjunktorene endret arbeidsmarkedet fra å ha 1-2 årskull unge som ventet på å få jobb, til mangel på arbeidskraft innen de fleste sektorer. Samfunnets behov for kompetansetilførsel dekkes ikke med de unge nyutdannede. En betydelig kompetanseheving av den voksne befolkning er nødvendig. I forslag til kompetansereformen vil fylkeskommunen få en betydelig oppgave. (Særlig dersom det blir lovfestet at alle voksne har rett til å få en formell kompetansegivende utdanning på videregående skoles nivå).

Reform 94' innførte en deling av opplæringen for fag som er lagt under Lov om fagopplæring i arbeidslivet. Dette innebærer 2 år som lærling, derav ett år som systematisk opplæring i arbeidslivet. Reformen kom i en periode med høykonjunktur, og arbeidslivet har greid sine opplæringsoppgaver relativt bra. Den store utfordringen for Reform '94 blir å opprettholde tilstrekkelig antall opplæringsplasser i arbeidslivet med svingende konjunkturer.

I mange land snakkes det om ”kompetansekløften”. Omstillingstakten i samfunns- og arbeidsliv akselererer. Yrker forsvinner og oppstår i stadig raskere tempo. En gjennomgang av telefonkatalogens “Gule sider” med fem års mellomrom vil gi et bilde av dette. Yrker som nærmest ikke eksisterte for et par tiår siden, opptar nå stor plass, mens andre yrker er borte eller minimalisert. Om 10-20 år vil en god del av de yrkene som i dag er registrert, være fraværende, mens nye er kommet til. Opplæringsreformene gjør skolene bedre i stand til å møte disse utfordringene, men endringskompetansen må fortsatt videreutvikles for å møte framtidens utfordringer. Dagens unge skal være yrkesaktive fram mot år 2050. Det blir viktigere å lære å lære. Læring blir en livslang prosess. Arbeidet med tilpasning av opplæringstilbudet til samfunnets og arbeidslivets behov må være en kontinuerlig oppgave.

Skolenes behov for omstilling, og at skolene har nok plass for omstilling, er beskrevet i vedlegg nr. 1.

Innføring av informasjonsteknologi i undervisningen har gått fort, og den vil akselerere. Store informasjonsmengder er i dag tilgjengelig på Internett og med digitalisert fjernsyn vil mulighetene til distribusjon av opplæringsprogrammer øke kraftig. Alternative måter å organisere opplæringen på, (alternativt til klasser, fag og timer) er under utvikling ved flere skoler. Modul 2000 er en alternativ planleggingsmodell for opplæring som planlegges utprøvd ved 5 skoler i Sør-Trøndelag fra høsten 1999.

Dagens planlegging tar utgangspunkt i gruppebehov. Framtidig planlegging må i større grad ta hensyn til individets behov.

2. UTFORDRINGER I TRONDHEIMSAKSEN

2.1 DEMOGRAFISK UTVIKLING FOR ALDERSGRUPPEN MED RETT TIL VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

I skoleåret 1997/98 var det 17.642 elever i alderstrinnene fra første til tiende klasse i grunnskolen i Trondheim kommune. I Malvik, Klæbu, Melhus og Skaun kommune var tilsvarende tall henholdsvis 1.613, 802, 1.811 og 882 elever. Samlet i disse kommunene, som heretter betegnes Trondheimsaksen ⁵, var det i 1997/98 totalt 22.750 elever i grunnskolen.

Våren 1997 var det 2.921 elever som avsluttet grunnskolen i Sør-Trøndelag. Tilsvarende tall våren 1998 var 3.089 elever. Antall avgangselever fra grunnskolen siden innføringen av Reform 94⁷ i Sør-Trøndelag fylke og i Trondheimsaksen viser at:

	Sør-Trøndelag	Trondheimsaksen
1994	2.900	1.929
1995	3.020	2.000
1996	2.971	1.943
1997	2.921	2.001
1998	3.089	2.033
SAMLET	14.901	9.906

Tabell 1: Antall avgangselever i grunnskolen i perioden 1994-1998.

Kilde: Linda Inntak

For perioden 1994-98 var det i gjennomsnitt 2.980 avgangselever i hele fylket. Som det går fram av tabellen, har avgangskullet i fylket variert lite i denne perioden, med unntak av avgangskullet i 1998. For Trondheimsaksen var gjennomsnittstallet for hele perioden på 1.981 elever. Siden innføringen av reformen har avgangskullene i Trondheimsaksen i gjennomsnitt utgjort ca. 66% av det totale antall elever som avslutter grunnskolen i fylket det enkelte år.

Befolkningsstatistikk ⁶ for Sør-Trøndelag viser at det skjer en betydelig tilvekst av antall 16-åringer i 2004 i forhold til de foregående årene. Denne tilveksten skjer hovedsakelig i Trondheimsaksen, hvor det er betydelig relativ tilvekst i alle kommunene i området. Særlig i Trondheim kommune er veksten stor. I regionene for øvrig er det kun små endringer i antallet 16-åringer, sett i forhold til de foregående årene. Se vedlegg nr 2.

⁵ Tradisjonell inndeling av fylket er inndeling i 4 regioner. Enkelte kommuner er fordelt på tvers av regionene. I skolebruksplanen er begrepet "Trondheimsaksen" innført for å betegne kommunene Klæbu, Malvik, Melhus, Trondheim og Skaun i sin helhet.

⁶ Befolkningsstatistikk det refereres til i denne planen er, så fremt annet ikke er angitt, lik faktiske tall per 1998, dvs. uten å ta hensyn til inn- og utflytting. Dette betyr at data for Trondheim og nabokommunene som er tilflyttingskommuner, kan ligge noe høyere i fremtiden enn de tall det refereres til i planen.

Antallet elever i grunnskolen i Trondheimsaksen viser at i 2008, når dagens 6-åringer avslutter grunnskolen, vil det bli en økning på 594 personer i antallet avgangselever i forhold til gjennomsnittstallet for perioden 1994-98. Sett i forhold til hele perioden 2004-2013 vil antall avgangselever fra grunnskolen i Trondheimsaksen ligge på gjennomsnittlig 627 flere personer enn hva som var tilfellet for gjennomsnittet i dette området i perioden 1994-98.

Figur 3: Endring i antall avgangselever i kommunene Klæbu, Malvik, Melhus, Trondheim og Skaun i perioden 1999-2013 i forhold til gjennomsnittet for perioden 1994-1998.
Kilde: GSI-data skoleåret 1997/98.

Som det kommer fram av figur 3, er det en del årlige endringer i antall avgangselever. Den største variasjonen vil skje mellom 2010 og 2011, med opptil 127 elever. Nedgangen i 2011 i forhold til 2010 er imidlertid ikke vedvarende. Innenfor Trondheimsaksen vil den største veksten skje i Trondheim kommune.

Trondheim kommune er inndelt i 6 distrikter - Heimdal distrikt, Saupstad distrikt, Byåsen distrikt - Sentrum distrikt - Nardo distrikt - Strinda distrikt⁷. Fordelt på de ulike distriktene viser de faktiske elevtallene i grunnskolen følgende utvikling:

Endringene i avgangskullene i forhold til situasjonen i 1998

Figur 4: Endring i antall avgangselever i grunnskolen i de ulike distriktene.
Ukjent distriktangivelse er internasjonale skoler og livsynskoler. Størrelsen for 2010 er ikke kjent, og er derfor utelatt.
Kilde: GSI-data skoleåret 1997/98.

Fra denne oversikten kommer det klart fram at det er Sentrum, Strinda og Byåsen distrikt som har den største veksten i årene framover. I Sentrum distrikt skjer veksten i hovedsak i områdene Rosenborg og Strindheim. Veksten i Strinda distrikt er mer spredt. Hovedvektsten i dette distriktet skjer i Vikåsen-, Eberg- og Charlottenlundområdene. I Byåsen distrikt er det nedgang ved noen av grunnskolene og økning ved andre. Her er det en relativ stor vekst i både de nedre og øvre delene av området.

For de andre områdene er det relativt små endringer når hele perioden ses under ett, selv om det er årlige variasjoner. Et særlig interessant trekk er utviklingen i Heimdal distrikt, hvor det vil skje en vekst de første årene som deretter avtar, og går ned mot 1998-nivået i år 2010.

⁷ Se vedlegg for inndeling av distriktene i Trondheim kommune.

2.2 OPPLÆRINGSKAPASITETEN VED DE VIDEREGÅENDE SKOLENE I TRONDHEIMSAKSEN

Etter innføringen av Reform 94⁷ er minimumstørrelsen på det totale opplæringstilbudet regulert av lovverk og sentralt gitte forskrifter. Ungdommens rettighet til en 3-årig videregående opplæring pålegger fylkeskommunen å stille opplæringsplasser til rådighet for alle ungdommer som ønsker en videregående opplæring. I tillegg skal fylkeskommunen tilby et nærmere spesifisert minimum av plasser til voksne

Med et gjennomsnitt på 2.980 personer som gikk ut av grunnskolen i perioden 1994-98, med rett til videregående opplæring, utgjorde dette med et omfangskrav⁸ på 375% i gjennomsnitt 11.175 personer fra eget fylke i videregående opplæring. Sett i forhold til et krav til oppfyllingsgrad⁹ på 96,5% tilsvarte dette et kapasitetsbehov på 11.580 opplæringsplasser.

Omleggingen av det pedagogiske innholdet som fulgte med reformen innebærer en annen disponering av tilgjengelige lokaler. Lærere arbeider i langt større grad i team og bruker mer tid på skolen til forberedelser. Dette har ført til krav om egen kontorplass for hver lærer, med tilgjengelige kontormaskiner og datautstyr. De fleste skoler har gjort om ett eller flere klasserom til arbeidsplass for lærere.

Den videregående skolen skal gi skoleplass uansett fysisk eller psykisk handikap. Så langt det er mulig, skal elever med funksjonshemming integreres i ordinære klasser. Dette krever stor variasjon i romstørrelse, fra rom som egner seg til undervisning av en enkelt elev, til forskjellige gruppestørrelser. Flere skoler har bygd om klasserom, garderober etc til grupperom, men det er fortsatt registrert stort behov for slike endringer.

Årsakene til økt arealbehov som følge av reformen kan oppsummeres til:

- integrering av teori og praksis i yrkesopplæringen.
- bruk av IKT i all opplæring.
- prosjektbasert opplæring.
- behov for storklasserom og flere grupperom.
- opplæringsmetode som krever bibliotek og lesesalplasser for elevene.
- egnede arbeidsplasser på skolen for alle ansatte.
- konferanserom for elevsamtale.

Opplæringsåret 1997/98 var dekningsgraden i Sør-Trøndelag på 390,4%. Dette tilsvarte 11.724 plasser, hvor 10.103 av plassene ble tilbudt ved de fylkeskommunale skolene. Målt i forhold til det totale opplæringstilbudet utgjorde skoleopplæringen i fylkeskommunal regi omtrent 86%. Inkludert de private videregående skolene utgjorde opplæringsplassene i skole nær 91% av den totale opplæringskapasiteten. Av opplæringsplassene som tilbys i form av skoleopplæring i fylket var ca. 70% lokalisert i Trondheimsregionen. I denne regionen ble 92% av skoleopplæringen tilbudt i fylkeskommunal regi.

⁸ Omfanget er et uttrykk for det faktiske antall personer fra eget fylke i videregående opplæring.

⁹ Oppfyllingsgraden viser hvor godt opplæringskapasiteten er utnyttet.

Fram mot 2013 vil et gjennomsnittlig årskull med rett til videregående opplæring øke med ca 630 personer.

I skolebruksplanens vedlegg nr 1 er forholdet mellom yrkesfaglige og allmennfaglige studieretninger beskrevet og beregnet. Dette viser at ved en fordeling på 50/50 mellom yrkesfag og allmenne fag trenger vi 1905 nye opplæringsplasser og over 200 nye lærlingplasser. Vi har fortettet skolene med ca 680 elevplasser og trenger da 1225 nye elevplasser i form av nye skolebygg.

Totalt gir dette en økning på omtrent 1.900 flere ungdommer i videregående opplæring. Målt i forhold til en 50/50-fordeling mellom de allmennfaglige og yrkesfaglige studieretningene gir dette et behov på ca. 1900 flere opplæringsplasser i skole for å dekke behovet til ungdomsgruppen. Årlig behov for opplæringsplasser i bedrift vil anslagsvis ligge mellom 200-400 plasser. Behovet for opplæringsplasser i bedrift er noe vanskeligere å anslå enn for skoleopplæringen, da det i noen fag er tradisjon for å ta inn eldre søkere framfor ungdommer.

For perioden 1999-2013 får vi med utgangspunkt i befolkningstatistikken og gjeldende regelverk følgende utvikling i dekningsgraden:

Figur 5: Utvikling i dekningsgraden under forutsetning om et omfang på 375% og en oppfylingsgrad på 96,5% i perioden 1999-2013.

I denne oversikten antas det en oppfylingsgrad totalt i fylket på 96,5% - en planlagt oppfylingsgrad som er benyttet de siste årene. I Sør-Trøndelag var det i opplæringsåret 1997/98 nær 900 ledige plasser. Dette utgjorde omtrent av 9% av det fylkeskommunale skoletilbudet. I Trondheimsregionen utgjorde ledige plasser omtrent 7% av det fylkeskommunale skoletilbudet i regionen. En oppfylingsgrad på 96,5% for hele fylket ville tilsvart 410 ledige plasser, altså i overkant av en halvering av det nivået som gjaldt i 1997/98.

Målet for Sør-Trøndelag fylkeskommune bør være å redusere antallet ledige plasser i forhold til den totale opplæringskapasiteten. Hvilke tiltak som er aktuelle i denne sammenheng avhenger av hvilke typer opplæringstilbud (ungdomstilbud eller voksenopplæringstilbud) som gir ledige plasser. Her vil det være størst fleksibilitet i muligheten til å redusere ledige plasser på voksenopplæringstilbudene.

Hvor mye som er mulig å redusere i antall ledige plasser på opplæringstilbudene som primært er beregnet for ungdommer med rett til videregående opplæring, avhenger i stor grad hvilken profil som velges på graden av desentralisering av opplæringstilbudene, og hvor mye det enkelte opplæringstilbud knyttes opp mot klassebegrepet.

Ungdommer velger i stor grad videregående opplæring ut i fra de kursene som tilbys ved den lokale skolen. Sentralisering av opplæringstilbud for å bedre oppfyllingen vil derfor ikke nødvendigvis gi fulle klasser, hvis ikke elevene fra distriktskolene søker inn mot mer sentrale strøk. I tillegg kan sentralisering av opplæringstilbud fra distriktskolene medføre behov for ombygninger eller utvidelser ved skoler i sentrale strøk.

Sett i forhold til behovet for å redusere ledige plasser ved ungdomstilbudene, og da særlig ved distriktskolene, bør planlegging av opplæringstilbud ses opp imot tilgang på opplæringslokaler, ungdommenes muligheter til valg av utdanning og lokalsamfunnets behov for arbeidskraft. Selv om dette også må være styrende for planlegging i mer sentrale strøk hvor

skolene ligger geografisk nærmere hverandre, er det i planleggingsammenheng ved distriktskolene behov for å se beslektete opplæringstilbud i sammenheng.

Sentralisering av opplæringstilbud fra distriktene vil medføre behov for å øke kapasiteten i sentrale strøk, samtidig som lokaler blir stående ledig i distriktene. Motsatt vil en desentralisering av opplæringstilbud fra sentrale strøk medføre bedre utnyttelse av lokalene ved distriktskolene. En desentralisering av opplæringstilbud som ikke er forankret i antall ungdommer i distriktet, vil imidlertid i forhold til tanken om fritt skolevalg medføre flere ledige plasser ved distriktskolene. Alternativet er mer styring av elevene. En styring av elever fra sentrale strøk vil da medføre at det blir de svakeste elevene fra sentrale strøk som tilbys plass ved distriktskolene.

Et element som særlig taler for at distriktskolers opplæringstilbud bør avspeile behovet for arbeidskraft i lokalsamfunnet, er tilgangen på opplæringsplasser i bedrift. Ikke sjelden foretrekker bedriftene lærlinger fra eget område, og unnlater å ta inn lærlinger "utenfra".

En løsning som kan bedre utnyttelsen av kapasiteten ved distriktskolene, slik at det ikke blir unødig press i sentrale strøk, kan være noe mer styring av søkerne i distriktene mot den lokale skolen. Hvordan slik styring av elevene kan gjennomføres vil bli vurdert nærmere i det videre arbeidet med skolebruksplanen.

Utviklingen i behovet for antall opplæringsplasser i figur 5, innehar flere usikkerhetsmomenter. Dette gjelder særlig behovet for opplæringstilbud for voksne. Hvilke typer opplæringstilbud for voksne som vil inngå i omfangskravet i tiden framover, avhenger i stor grad av de sentrale myndigheters behandling av Buer-utvalgets innstilling til kompetansereform.

Buer-utvalget anslår det totale antall personer med behov for voksenopplæring på videregående skoles nivå til ca. 265.000, dvs. ca. 13.000 for Sør-Trøndelag. Med 1-3 års utdanning på hver av disse fordelt på en 10-årsperiode, kan det årlige behovet for opplæringsplasser anslås til ca. 2.000.

Dagens opplæringstilbud for voksne består i dag hovedsak av studieforbereende kurs (Voksengymnaset), teknisk fagskole og komprimerte kurs. Søkningen til flere av disse tilbudene har i de siste årene gått ned. Noe av årsaken til denne nedgangen skyldes de siste års høykonjunktur. Relativ lett inngang til arbeidslivet gjør at flere kommer ut i arbeid uten formell kompetanse. I tillegg står næringslivet selv for betydelig kortvarig internopplæring i perioder med høykonjunktur. En nedgang i konjunktorene de kommende årene vil kunne øke etterspørselen etter videregående opplæring blant de voksne. Sett i forhold til siste års høykonjunkturperiode, angir dagens nivå på voksenopplæring ikke langt fra det som kan betraktes som et minimumsnivå på de voksnes etterspørsel etter videregående opplæring.

I henhold til Opplæringslova, har fylkeskommunen plikt til å gi alle ungdommer 3 års videregående opplæring etter avsluttet grunnskole. Det totale behovet for opplæringsplasser til denne gruppen kommer klart fram av den demografiske utviklingen for aldersgruppen. Usikkerheten knyttet til disse ungdomstilbudene gjelder i hovedsak sammensettingen av opplæringstilbudene, f.eks. fordelingen mellom yrkesfaglige studieretninger og allmennfaglige studieretninger. I tillegg er det en viss usikkerhet knyttet til hvordan sammensettingen av de yrkesfaglige studieretningene og de allmennfaglige studieretningene påvirkes av sentrale

myndigheters evaluering av reform 94' våren 1999. Utviklingen i antall ledige plasser som følge av vekst i antall opplæringsplasser for ungdommer med rett til videregående opplæring, avhenger i stor grad av hvor attraktive søkerne finner de planlagte opplæringstilbud.

2.2.1 KAPASITETSBEHOV I MINIMUMSLØSNINGEN

Ser vi isolert på utviklingen i opplæringsplasser for de med rett til videregående opplæring, dvs. minimumsløsningen, gir dette en årlig endring på:

Figur 6: Endring i antall opplæringsplasser som følge av minimumsløsningen.

NB! Figuren gir et bilde av situasjonen når alle elevene med rett til videregående opplæring er inkludert. Dette betyr at behovet for ny kapasitet i 2004 er 1/3 av det figuren viser og i 2005 er behovet 2/3 av det figuren viser.

Denne oversikten viser hvor mange flere opplæringsplasser fordelt på alle tre årene det vil være behov for, når alle elevene med rett til videregående opplæring gis et slikt tilbud. Selv om oversikten viser behovet for opplæringsplasser totalt, vil det være en usikkerhet knyttet til antall opplæringsplasser som tilbys i sin helhet i skole og antall plasser hvor opplæringen gis i skole og bedrift. Her vil valg av profil i forhold til fordelingen mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger være avgjørende. I arbeidet med skolebruksplanen og analyse av behovet for areal, er det lagt til grunn dagens fordeling på 50/50 mellom yrkesfaglige og allmennfaglige studieretninger.

Selv om det tas utgangspunkt i dagens fordeling mellom yrkesfaglige og allmennfaglige studieretninger, vil det være vanskelig å detaljplanlegge hvilke opplæringstilbud som bør tilbys i årene framover. I evalueringen av reform 94' vil det bli drøftet antall studieretninger og antall fagretninger innenfor den enkelte studieretning.

I henhold til Lov om videregående opplæring §4, skal fylkeskommunens planlegging av den videregående opplæringen ta utgangspunkt i søkeres ønsker og samfunnets behov. Dette innebærer bl.a. at opplæringstilbudet skal avspeile behovet for arbeidskraft. Til dette siste er særlig tilgangen på opplæringsplasser i bedrift en kritisk faktor.

Hvilken framtidig utvikling det vil bli i søkeres ønsker og bl.a. samfunnets behov for arbeidskraft er også usikkerhetsmomenter som vil vanskeliggjøre en detaljplanlegging av opplæringstilbudet ved den enkelte skole. Detaljplanleggingen må skje underveis og tilpasses samfunnsutviklingen. Dette er det tatt hensyn til i arbeidet med skolebruksplanen, hvor det er lagt vekt på skolenes evne til fleksibilitet og omstilling.

Med bakgrunn i de usikkerhetsmomentene som vanskeliggjør en detaljplanlegging av økningen i opplæringstilbudet, er det i skolebruksplanarbeidet tatt utgangspunkt i dagens tilbudsfordeling, for å angi en skisse (idékart) for veksten i opplæringstilbudet.

I tilnærmingen til behov for økt kapasitet innenfor de enkelte studieretningene kan dette gjøres ved å se på dagens tilbudsfordeling på grunnkursnivå i fylket, men da veksten i ungdomskullene i hovedsak skjer i Trondheimsregionen må også dagens tilbudsfordeling her også legges til grunn.

Tilbudstrukturen på grunnkurs i de 13 studieretningene i fylket viser for opplæringsåret 1998/99 følgende fordeling:

Studieretning	Opplæringsplasser i fylkeskommunale skoler	Andel av plassene
Allmenne, øk. og adm. fag	1.334	39,1%

Byggfag	155	4,5%
Elektrofag	180	5,3%
Formgivingsfag	294	8,6%
Helse- og sosialfag	384	11,3%
Hotell- og næringsmiddelfag	238	7,0%
Idrettsfag	168	4,9%
Kjemi- og prosessfag	24	0,7%
Mekaniske fag	315	9,2%
Musikk, dans og drama	98	2,9%
Naturbruk	96	2,8%
Tekniske byggfag	72	2,1%
Trearbeidsfag	54	1,6%
SAMLET	3.412	100%

Tabell 2: Antall plasser og andeler fordelt på studieretningene i reform 94' på grunnkurs. Hele fylket.

Tabellen inneholder kun fylkeskommunale skoler.

Kilde: Linda Inntak

Samlet er det i hele fylket 1.600 plasser i de fylkeskommunale skolene på grunnkurs i de allmennfaglige studieretningene. Dette utgjør en fordeling mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger på ca. 47/53 innenfor det fylkeskommunale opplæringstilbudet på grunnkurs.

I tillegg kommer de private skolenes opplæringstilbud innenfor studieretningene allmenne, økonomiske og administrative fag, naturbruk og helse og sosialfag, slik at den totale fordelingen mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger utgjør omtrent 48/52.

Oversikten i tabell 4 viser at det er stor forskjell i de enkelte studieretningenes størrelse. Hvis det antas en proporsjonal endring i studieretningene i fylket, vil fordelingen av opplæringsplassene i fylket vise følgende utvikling fram mot 2006, når det nye nivået på årskullene er stabilisert:

Studieretning	Antatt antall nye plasser i 2006	Endring i klasser i forhold til 1998/99
Allmenne, øk. og adm. fag	235	8,0
Byggfag	27	2,0
Elektrofag	32	3,0
Formgivingsfag	52	4,0
Helse- og sosialfag	68	6,0
Hotell- og næringsmiddelfag	42	3,0
Idrettsfag	30	1,0
Kjemi- og prosessfag	4	0,0
Mekaniske fag	55	5,0
Musikk, dans og drama	17	0,5
Naturbruk	17	2,0
Tekniske byggfag	13	1,0
Trearbeidsfag	9	1,0
SAMLET	601	36,5

Tabell 3: Fordelingen av nye opplæringsplasser i minimumsløsningen når fordelingen antas å endres proporsjonalt med dagens fordeling mellom studieretningene i fylket. Klassene er estimert ut i fra 28 elever per klasse i de allmennfaglige studieretningene og 12 elever per klasse i de yrkesfaglige studieretningene. Tabellen forutsetter opprettholdelse av en prosentfordeling mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger på 47/53. Tabellen inneholder kun fylkeskommunale skoler.

I Trondheimsregionen var plassene mellom studieretningene fordelt på følgende måte:

Studieretning	Opplæringsplasser i fylkeskommunale skoler	Andel av plassene
Allmenne, øk. og adm. fag	904	41,8%
Byggfag	83	3,8%
Elektrofag	120	5,5%
Formgivingsfag	210	9,7%
Helse- og sosialfag	210	9,7%
Hotell- og næringsmiddelfag	168	7,8%
Idrettsfag	112	5,2%
Kjemi- og prosessfag	12	0,6%
Mekaniske fag	154	7,1%
Musikk, dans og drama	70	3,2%
Naturbruk	48	2,2%
Tekniske byggfag	60	2,8%
Trearbeidsfag	12	0,6%
SAMLET	2.163	100,0%

Tabell 4: Antall plasser og andeler fordelt på studieretningene i reform 94' på grunnkurs. Trondheimsregionen. Tabellen inneholder kun fylkeskommunale skoler.
Kilde: Linda Inntak

I Trondheimsregionen utgjør plassene på de allmennfaglige studieretningene i de fylkeskommunale skolene på grunnkurs litt i overkant av 50%. Medregnet de private skolene, som i sin helhet er lokalisert i Trondheimsregionen, er fordelingen mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger 52/48.

Med utgangspunkt i tabell 6, vil en forutsetning om proporsjonal endring av opplæringstilbudet i Trondheimsregionen i forhold til dagens fordeling på tilbudet gi følgende økning i antall opplæringsplasser på grunnkurs i denne regionen:

Studieretning	Antatt antall nye plasser i 2006	Endring i klasser i forhold til 1998/99
Allmenne, øk. og adm. fag	251	9,0
Byggfag	23	2,0
Elektrofag	33	3,0
Formgivingsfag	58	5,0
Helse- og sosialfag	58	5,0
Hotell- og næringsmiddelfag	47	4,0
Idrettsfag	31	1,0
Kjemi- og prosessfag	3	0,0
Mekaniske fag	43	4,0
Musikk, dans og drama	19	0,5
Naturbruk	13	1,0
Tekniske byggfag	17	2,0
Trearbeidsfag	3	0,0
SAMLET	599	36,5

Tabell 5: Fordelingen av nye opplæringsplasser i minimumsløsningen når fordelingen antas å endres proporsjonalt med dagens fordeling mellom studieretningene i Trondheimsregionen. Klassene er estimert ut i fra 28 elever per klasse i de allmennfaglige studieretningene og 12 elever per klasse i de yrkesfaglige studieretningene. Tabellen forutsetter opprettholdelse av en prosentfordeling mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger på 50/50. Tabellen inneholder kun fylkeskommunale skoler.

Som det går fram av tabell 5 og 7, gir disse noen forskjeller i antatt utvikling innenfor studieretningene, avhengig av hvilket utgangspunkt som benyttes.

Tas de private videregående skolenes opplæringstilbud med, vil dette framheve tabell 7 som det mest sannsynlige behovet for opplæringsplasser i studieretning allmenne, økonomiske og administrative fag. En proporsjonal utvikling når de private skolenes tilbud tas med, betyr at behovet for opplæringstilbud innenfor naturbruk vil ligge over tabell 7.

Sett i forhold til fordelingen mellom de yrkesfaglige studieretningene, gir ikke tabell 5 og 7 store forskjeller, bortsett fra at et utgangspunkt i tabell 5 gir behov for en økning i trearbeidsfag, noe som ikke gjelder for tabell 7. Årsaken til dette er det smale opplæringstilbudet innen denne studieretningen i Trondheimsregionen, i forhold til fylket forøvrig. Her vil det være naturlig å forvente at det vil være et behov for økning i trearbeidsfagene som samsvarer med tabell 5.

Søkningen til opplæringstilbud innen naturbruk har de siste årene gått ned. En bedre markedsføring av disse fagene kan øke søkningen til disse tilbudene. Denne vurderingen vil, sammen med en korrigerer av tabell 6 for tilbudet innenfor studieretningen ved de private

videregående skolene, gi indikasjon om at utviklingen i studieretningen antageligvis samsvarer mest med tabell 5.

Ved å ta i betraktning det som er sagt ovenfor, kan vi anta at en "proporsjonal endring" som følge av elevtallsvekst vil gi følgende behov:

Studieretning	Anslagsvis antall nye klasser i 2006
Allmenne, øk. og adm. fag	9,0
Byggfag	2,0
Elektrofag	3,0
Formgivingsfag	4,0-5,0
Helse- og sosialfag	5,0-6,0
Hotell- og næringsmiddelfag	3,0-4,0
Idrettsfag	1,0
Kjemi- og prosessfag	0,0
Mekaniske fag	4,0-5,0
Musikk, dans og drama	0,5
Naturbruk	2,0-3,0
Tekniske byggfag	1,0-2,0
Trearbeidsfag	1,0
SAMLET	36,0-37,0

Tabell 6: Fordelingen av nye opplæringsplasser i minimumsløsningen når fordelingen antas å endres tilnærmet proporsjonalt med dagens fordeling mellom studieretningene. Klassene er estimert ut i fra 28 elever per klasse i de allmennfaglige studieretningene og 12 elever per klasse i de yrkesfaglige studieretningene. Tabellen forutsetter opprettholdelse av en prosentfordeling mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger nært 50/50. Tabellen inneholder kun fylkeskommunale skoler.

I tilpasningen til elevtallsutviklingen er det som tidligere nevnt, flere usikre faktorer. Dette gjelder i hovedsak samfunnets fremtidige behov for arbeidskraft og elevenes ønsker.

I henhold til §8 i Lov om videregående opplæring har alle søkere som oppfyller kravene i lovens §7, rett til 2 års videregående opplæring som bygger på det grunnkurset de har gjennomført. Søkere som har valgt et yrkesfaglig løp som fører fram til fag-/svenneprøve, skal primært fullføre siste opplæringsår i bedrift. I de tilfeller hvor det ikke er mulig å gi opplæringen i bedrift må fylkeskommunen tilby alternativ opplæring i skole. Dette vil da gi behov for flere opplæringsplasser i skole enn hva minimumsløsningen i tabell 8 forutsetter. For opplæringsåret 1998/99 utgjør alternativ opplæring i skole omtrent 110 opplæringsplasser.

I vurderingen av utvidelse innen de yrkesfaglige tilbud vil en oppfølging av intensjonene i reformen innebære et utvidet behov for allmennfaglig påbygningskurs. For opplæringsåret 1998/99 utgjør tilbudet på allmennfaglig påbygning i overkant av 10% av grunnkurstilbudet i fylket. Med en økning på omtrent 600 grunnkursplasser fordelt på 50/50 mellom allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger de kommende årene vil en tilsvarende utvikling gi et ytterlige behov for ca. 2 klasser allmennfaglig påbygning.

Søkningen til allmennfaglig påbygningskurs viser at det er svært mange av de elevene som velger en yrkesfaglig utdanning som også ønsker å bygge på fagutdannelsen med studiekompetanse. Hvor mange av disse elevene som ikke vil velge en yrkesfaglig utdanning, hvis det ikke er mulig å ta allmennfaglig påbygningskurs etter fullført yrkesfaglig løp, er

usikkert. Hvis elevene prioriterer studiekompetanse svært høyt, vil dette ha betydning for størrelsen på økningen innen allmenne, økonomiske og administrative fag. Det vil da være behov for flere paralleller i studieretningen.

I minimumsløsningen, for å møte elevtallsveksten, er det beregnet en økt opplæringskapasitet på grunnkurs tilsvarende 600 opplæringsplasser. Dette er tilsvarende omtrent økningen i antall elever i det enkelte årskull. I denne betraktningen ligger det en forutsetning om at antall elever under OT er identisk med antall elever med rett til videregående opplæring som velger om igjen.

Kravet til oppfylling i de siste årene har vært 96,5%. Denne foreslås ut i fra erfaringstall redusert til ca. 93%. I minimumsløsningen er det forutsatt en økning i opplæringskapasiteten som tilsier full utnyttning av de nye plassene. Skal en slik ambisiøs målsetting nås, er det flere forhold som må tas i betraktning. For det første må opplæringstilbudet i stor grad avspeile søkerens ønsker. For det andre må lokaliseringen og kvaliteten på opplæringstilbudene være attraktivt for søkerne.

Det er vanlig at en del elever faller fra på de ulike nivåene. Dette gjelder innenfor alle studieretningene. På yrkesfag har ikke dette vært noe problem i forhold til planlegging av videregående kurs, da elevene må søke seg inn til kurs på høyere nivå. Et utvalg nedsatt av divisjonsdirektøren for Divisjon utdanning anbefaler at dimensjoneringen innen studieretning allmenne, økonomiske og administrative fag er identisk på samme skole fra grunnkurs til videregående kurs 2. Elever på denne studieretningen tas inn til de to siste årene når de søker til videregående kurs 1. Hvis utvalgets anbefalingen følges absolutt, vil dette medføre en del ledige plasser innenfor studieretning allmenne, økonomiske og administrative fag. I de siste år, har antallet elever som slutter i løpet av året utgjort omtrent 1-2 klasser på de ulike nivåene i studieretningen, jmf. inntaksmeldingen de siste år. Et alternativ for å minimalisere antall ledige plasser i studieretningen er å redusere dimensjoneringen på de videregående kursene når antall elever på lavere nivå ligger under en viss andel. Dette bør vurderes nærmere i det videre arbeidet med skolebruksplanen.

Minimumsløsningen tar ikke høyde for en utvidelse av opplæringstilbudet til voksne. I dette alternativet forutsettes det at opplæringstilbudet for voksne holdes på dagens nivå. Sett i forhold til gjeldende regelverk for den videregående opplæringen, vil ikke minimumsløsningen tilfredsstillende omfangskravet på 375%. Oppfylling av dagens regelverk vedrørende omfang vil kreve mellom 400-500 flere opplæringsplasser i skole utover det minimumsløsningen tilsier.

Som det går fram av diskusjonen i dette avsnittet er det flere forhold som gir stor usikkerhet, om hva som bør gjøres innenfor dimensjonering og struktur i den videregående opplæringen i tiden framover. Dette gjelder hvilke fag som skal tilbys, antall plasser til voksne, behov for alternative VKII-klasser i skole, allmennfaglig påbygningskurs og ledige plasser. I tillegg skal sentrale myndigheter behandle Buer-utvalgets innstilling, noe som kan berøre fylkeskommunens forpliktelser innenfor videregående opplæring. Våren 1999 vil også reform 94' bli evaluert av de sentrale myndighetene. Dette kan resultere i en annen struktur på den videregående opplæringen som f.eks. økning eller reduksjon i antall kurs på de ulike nivå. Med bakgrunn i de mange usikkerhetsfaktorene er det derfor i skolebruksplanen lagt fokus på behovet for opplæringsplasser til ungdommer med rett til videregående opplæring. Denne

løsningsen er betegnet minimumsløsningen, da denne beskriver behovet for opplæringsplasser som fylkeskommunen må oppfylle i henhold til lovverket.

3. UTFORDRINGER UTENFOR TRONDHEIMSAKSEN

3.1 Regionsinndeling og inntaksområder

Fylket er i dag inndelt i fire regioner. Disse regionene er Trondheimsregionen, Gauldalsregionen, Orkdalsregionen og Fosenregionen. Dagens regionfordeling har sitt utspring i FAUST-utredningens innstilling. Begrepet ”region” er ikke entydig. Forskjellige fylkeskommunale sektorer opererer med ulike regioner. For skoleverket må regioninndelingen i hovedsak baseres på bosettingsmønster og kommunikasjoner i forhold til dagens geografiske skolestruktur. Regionbegrepet brukes bare i planleggingsammenheng. I forbindelse med elevinntaket vil ikke eksisterende regioninndeling ha noen større betydning.

Etablerte skyssordninger bestemmer i stor grad elevenes skolevalg. For skolene i distriktet er hver enkelt skole oppfordret til å bidra til forbedring av skyssordninger. Avdeling Næring, Samferdsel og Kultur er i gang med vurdering av skoleskyssen i fylket. Målet er å få en rasjonell skoleskyssordning som bidrar til at skolepassene i eksisterende skolestruktur blir best mulig utnyttet.

3.2 SELBU OG TYDAL

I skolesammenheng er kommunene Selbu og Tydal regnet med i Trondheimsregionen.

Selbu videregående skole har kommunene Selbu og Tydal som sitt primære inntaksområde. De aller fleste elevene har daglig skyss til skolen. Det er ikke daglig skyssforbindelse som gjør det mulig å pendle for elever som bor i Trondheim, Malvik eller Stjørdal.

Gjennomsnittlig antall 16-åringer i Selbu og Tydal er relativt stabilt i tiden framover, men varierer relativt mye fra år til år. Skolen har gjennomført en grundig behovsanalyse for videregående opplæring inkludert behovet for spesialundervisning. Fylkeskommunen leier lokaler av Selbu kommune, delvis i lokaler som er bygd for formålet, og delvis i lokaler som også benyttes av grunnskolen.

Selbu kommune er i gang med en kartlegging av arealbehov for egen skolevirksomhet, noe som kan føre til behov for endringer i leieforholdet. Selbu videregående skole har etablert kontakt med både Selbu kommune og Tydal kommune blant annet for å tilpasse skolens opplæringstilbud best mulig til lokale forhold, og for å kunne ha disponible lokaler til aktiviteten. Skolen og kommunene vil komme nærmere tilbake til denne saken.

3.3 GAULDALSREGIONEN

Gauldalsregionen består av tre videregående skoler :

- Gauldal videregående skole
- Oppdal videregående skole
- Røros videregående skole

Disse skolene gir i dag et opplæringstilbud i følgende studieretninger på grunnkursnivå:

Figur 7: Opplæringskapasiteten på grunnkursene i Gauldalsregionen.

Regionen har 10 studieretninger. Studieretninger som ikke tilbys er enten kurstilbud som er små i fylket, eller svært kostbare tilbud.

De fem skolene dekker primært kommunene Midtre Gauldal, Holtålen, Oppdal, Røros og Rennebu. Fjellregionsamarbeidet åpner mulighet for elever fra aktuelle kommuner i Hedmark fylke til Røros videregående skole og tilsvarende for elever fra aktuelle kommuner i Sør-Trøndelag til Nord-Østerdal videregående skole og Storsteigen landbruksskole. Gauldal videregående skole er aktuell for elever bosatt i Melhus og Trondheim kommune.

Figur 8: Forholdsmessig skolestørrelse i Gauldalsregionen.

Med unntak av Gauldal videregående skole er skolene i regionen forholdsvis små i forhold til skoler i mer sentrale strøk. Sett i forhold til andre videregående skoler i distriktsregionene er ikke skolene av de minste, men likevel vil skolenes opplæringstilbud blir smalt, og da spesielt på videregående kurs.

De kommune som dekkes av regionen, strekker seg over relativt lange avstander. For en stor del av innbyggerne er hybtilværelse eneste alternativ hvis ikke opplæringstilbudet ved den lokale videregående skolen er i tråd med ens ønske om yrkeskarriere. Erfaringsmessig søker de fleste ungdommer opplæringstilbud som tilbys ved den lokale videregående skolen. Med et smalt spekter av opplæringstilbud, kan resultatet av dette da bli at det utdannes for mange i regionen av en bestemt yrkesgruppe, mens rekrutteringen innenfor andre fagområder blir for liten.

Av opplæringstilbudene i regionen er det spesielt trearbeidsfagene som er godt utbygd, sett i forhold til det totale fylkestilbudet. Bakgrunnen for dette er at denne industrien er relativt stor i regionen.

I tillegg til at opplæringstilbudet ved Røros videregående skole skal være et tilbud for befolkningen i Gauldalsregionen, inngår tilbudet som en del av det totale opplæringstilbudet i Fjellregionen. Fjellregionsamarbeidet er et interfylkeskommunalt samarbeid mellom Sør-Trøndelag fylke og Hedmark fylke. Samarbeidet omfatter bestemte kommuner innenfor et bestemt området i begge fylkene. Innenfor videregående opplæring innebærer Fjellregionsamarbeidet at elever bosatt i en kommune som inngår i Fjellregionen, kan fritt søke opplæringsplass ved videregående skoler i regionen, uavhengig av i hvilket fylke den

videregående skolen er lokalisert. Ved inntak vil alle søkere fra regionen stille likt i konkurransen om opplæringstilbudene ¹⁰.

Innenfor en del kurstilbud i Fjellregionen gis det parallelle tilbud. Årsakene til dette kan være flere, men noe kan tilskrives skolenes ønske om å gi flest mulig av opplæringstilbudene selv. For å kunne gi et bredere spekter av opplæringstilbud til innbyggerne i Fjellregionen bør det skje en samordning av tilbudene på tvers av fylkesgrensene. Dette vil da gi innbyggerne i Fjellregionen et bedre tjenestetilbud innenfor videregående opplæring. Her bør det arbeides for et tettere samarbeid i planleggingen av opplæringstilbudet på tvers av fylkesgrensene.

Sett i forhold til de opplæringstilbud som er tilbudt ved Røros videregående skole siden innføringen av Reform 94', vil ikke en større samordning mellom tilbudene ved Røros videregående skole og videregående skoler lokalisert i Hedmark resultere i at opplæringstilbud på grunnkursnivå forsvinner fra Gauldalsregionen. På videregående kurs vil dette kunne skje, men på tross av dette bør en bedre samordning med videregående skoler i Hedmark vektlegges mer, da tilbudene vil finnes andre steder i Sør-Trøndelag.

Selv om opplæringstilbudet ved Røros videregående skole samordnes mer med det øvrige tilbudet i Fjellregionen, vil det likevel bli et for smalt opplæringstilbud på de videregående kursene. Dette gjelder også ved Oppdal videregående skole. Ved disse skolene bør det utvikles planleggingsmodeller som gjør det mulig å alternere med beslektete opplæringstilbud, f.eks. kan barne- og ungdomsarbeider og omsorgsfag tilbys annet hvert år. Likeledes bør opplæringstilbudene i yrkesfagene i størst mulig grad avspeile behovet for arbeidskraft i lokalsamfunnet. Ved Røros videregående skole gis det i opplæringsåret 1998/99 tilbud i mekaniske fag som avviker fra den tradisjonelle tankegangen om klassestørrelse innenfor et enkelt kurs. På videregående kurs gis det opplæringstilbud innenfor tre ulike fagretninger, mot tradisjonell klassetankegang med kun en retning. Denne typen modell avspeiler i større grad både søkerens ønsker og behovet for arbeidskraft i lokalsamfunnet, enn hva som er tilfellet med tradisjonell oppfatning om klassestørrelser. Alterneringsmodeller og samkjøring av beslektete fagområder på tvers av tradisjonelle klassestørrelser setter store krav til omstilling og fleksibilitet for de videregående skolene.

I forbindelse med arbeidet med skolebruksplanen har divisjonsdirektøren opprettet en arbeidsgruppe bestående av rektorer ved distriktsskoler. I denne arbeidsgruppen vil det bli diskutert problemstillinger knyttet til planleggingsmetodikk ved små og mellomstore distriktsskoler. Arbeidsgruppen vil også fungere som diskusjonsforum, for utveksling av erfaringer om dette området ved de ulike skolene.

Gauldal videregående skole er den klart største skolen i regionen. Denne skolen er lokalisert på Støren. Kommunikasjonsforholdene mot Trondheim er gode, og skolen har derfor også en del elever som kommer derfra. Ved økning i elevtallet i Trondheimsaksen, og spesielt i Melhus kommune, bør tilbudet ved Gauldal videregående skole gjøres attraktivt for søkere i Gauldal kommune som tradisjonelt har søkt mot Melhus videregående skole og skoler i Trondheim. I denne sammenheng bør f.eks. omfanget av studieretning allmenne, økonomiske og administrative fag være av en slik karakter at fagtilbudet i studieretningsfagene gjør skolen attraktiv i forhold til tilsvarende tilbud i mer sentrale strøk.

¹⁰ Ved inntak til opplæringstilbud forøvrig vil søkere fra eget fylke stille foran søkere fra andre fylker i konkurransen om plassene.

3.4 ORKDALSSREGIONEN

I Orkdalsregionen er det fem videregående skoler :

- Frøya videregående skole
- Hitra videregående skole
- Kyrksæterøra videregående skole
- Meldal videregående skole
- Orkdal videregående skole

Disse skolene gir i dag et opplæringstilbud i følgende studieretninger på grunnkursnivå:

Figur 9: Opplæringskapasiteten på grunnkursene i Orkdalsregionen.

Opplæringstilbudet i regionen dekker alle studieretningene med unntak av tekniske byggfag.

De fem skolene dekker primært kommunene Orkdal, Frøya, Hitra, Hemne, Meldal, Snillfjord, Agdenes og Skaun. Andre aktuelle kommuner som kan ha mulighet for daglig skoleskyss er Rennebu, Rindal og Aure.

Figur 10: Forholdsmessig skolestørrelse i Orkdalsregionen.

I Orkdalsregionen er det stor forskjell på skolenes størrelse. I regionen er Orkdal videregående skole den klart største skolen. Elevtallet ved denne skolen er omtrent 3 ganger så stort som tilbudet ved de minste skolene i regionen.

Orkdalsregionens sammensetting når det gjelder skolestørrelse og lokalisering av opplæringstilbudet er noe avvikende i forhold til f.eks. Gauldalsregionen. I motsetning til Gauldalsregionen hvor det ikke er alt for stor forskjell i skolestørrelse og sammensettingen av opplæringstilbudet innen allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger, er de to største skolene i Orkdalsregionen mer rettet mot enten yrkesfaglige eller allmennfaglige studieretninger. Ved de mindre skolene derimot er skolene mer utpregede kombinertskoler med innslag av både yrkesfaglige og allmennfaglige studieretninger. Årsaken til denne forskjellen har delvis historisk bakgrunn. I tillegg er inntaksområdet for de mindre skolene mer klart definert, særlig gjelder dette for Kyrksæterøra videregående skole som i stor grad har Hemne som sitt naturlige inntaksområde. Ved Meldal videregående skole og Orkdal videregående skole deles inntaksområde i større grad. Her er det en arbeidsfordeling mellom disse skolene, hvor Meldal videregående dekker de fleste yrkesfaglige opplæringstilbudene, og Orkdal videregående skole dekker i stor grad tilbudet i de allmennfaglige studieretningene.

Det er en målsetting i Sør-Trøndelag å etablere flest mulig kombinerte skoler. Hvis denne målsettingen skal gjennomføres til det fulle, bør det etableres et allmennfaglig opplæringstilbud ved Meldal videregående skole. Dette vil da innebære at tilbudet ved Orkdal videregående skole må fordeles mellom skolene.

I arbeidet med skolebruksplanen er kravet om kombinerte skoler betraktet i forhold til hva som kan gi et best mulig opplæringstilbud for brukerne innenfor både allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger. Sett i forhold til opplæringstilbudet ved Meldal videregående skole og Orkdal videregående skole vil etablering av godt et tilbud innen allmenne studieretninger ved Meldal videregående skole innebære at tilbudene bør være konkurransedyktige overfor søkerne. I dette ligger det at tilbudet ved Orkdal videregående skole måtte deles opp. Dette ville da redusere muligheten til å tilby et bredt spekter av studieretningsfag i Orkdalen. På bakgrunn av dette bør fordelingen av de allmennfaglige og yrkesfaglige studieretningene mellom de to skolene opprettholdes.

I debatten om fordelingen av opplæringstilbud mellom Meldal videregående skole og Orkdal videregående skole, kan det stilles spørsmål om ikke den allmennfaglige kompetansen bør styrkes noe ved Meldal videregående skole. Her bør det vurderes om ikke tilbudet innen allmennfaglig påbygningskurs skal lokaliseres ved Meldal videregående skole.

Sett i forhold til diskusjonen om samlet lokalisering av tilbudet innen allmennfaglige studieretninger mellom de to skolene, bør det også vurderes en samling av tilbudet innen studieretning helse- og sosialfag. Dette kan da styrke skolenes fagmiljø og mulighet til omstilling i forhold til samfunnets skiftende behov og søkeres ønsker.

I likhet med Gauldal videregående skole er Orkdal videregående skole lokalisert relativt nært til Trondheim. Ved økning i elevtallet i Trondheimsaksen bør tilbudet ved Orkdal videregående skole gjøres attraktivt for søkere i Orkdalen og Skaun som tradisjonelt har søkt mot Melhus videregående skole og skoler i Trondheim.

I Orkdalsregionen er det relativt store avstander mellom flere av skolene. I tillegg har kommunikasjonsforholdene vanskeliggjort samordning av tilbud på tvers av skolene. Særlig har kommunikasjonen mellom Hitra og Frøya vanskeliggjort en større samordning av opplæringstilbudene på tvers av Hitra videregående skole og Frøya videregående skole.

Ved Hitra videregående skole og Frøya videregående skole er det flere overlappende opplæringstilbud.

Figur 11: Kapasiteten på grunnkursene ved Frøya vgs og Hitra vgs.

Som det går fram av denne oversikten har både Hitra videregående skole og Frøya videregående skole tilbud innen allmenne, økonomiske og administrative fag, helse- og sosialfag og mekaniske fag. På noen av tilbudene er også omfanget identisk. På de videregående kursene i yrkesfaglige studieretninger er skolenes profil noe ulik.

I forbindelse med skolebruksplanarbeidet er det opprettet en arbeidsgruppe bestående av skole, kommune og næringsliv på Hitra og Frøya som skal se nærmere på muligheten for bedre samordning av opplæringstilbudene i de to øykommunene. Målsettingen for dette arbeidet er å gi et bedre opplæringstilbud for innbyggerne i de to kommunene til sammen når Frøya-tunnelen er ferdigstilt.

Avstanden mellom Kyrksæterøra videregående skole og de andre skolene i regionen, har medført at skolen i liten grad har søkere fra områder utenfor Hemne. Kyrksæterøra videregående skole har et elevtall i samme størrelsesorden som Hitra videregående skole og

Frøya videregående skole. Da skolens naturlige inntaksområde i stor grad dekker relativt små kommuner vil det ut i fra tradisjonell oppfatning om klassestørrelse medføre et smalt opplæringstilbud ved skolen. Dette betyr at innbyggerne i skolens inntaksområde vil ha få valgmuligheter hvis de ønsker å bo hjemme. Tilsvarende vil lokalsamfunnets behov for rekruttering til ulike fagområder være for svakt. På bakgrunn av dette ble det vedtatt å igangsette et prosjekt ved skolen som skal arbeide for å kunne gi et bredere opplæringstilbud som i større grad er tilpasset søkerens ønsker og lokalsamfunnets behov.

3.5 FOSENREGIONEN

I Fosenregionen er det fire videregående skoler :

- Fosen videregående skole
- Rissa videregående skole
- Ørland videregående skole
- Åfjord videregående skole

Disse skolene gir i dag et opplæringstilbud i følgende studieretninger på grunnkursnivå:

Figur 12: Opplæringskapasiteten på grunnkursene i Fosenregionen.

Opplæringstilbudet i regionen dekker alle studieretningene med unntak av kjemiske prosessfag og trearbeidsfag.

De fire skolene dekker primært kommunene: Bjugn, Osen, Roan, Rissa, Ørland, Åfjord. I tillegg kommer det elever fra Agdenes, Hitra, Frøya og Trondheim, spesielt til Ørland videregående skole.

Figur 13: Forholdsmessig skolestørrelse i Fosenregionen.

Sammensettingen av skolestørrelsene i Fosenregionen er forholdsvis lik sammensettingen i Orkdalsregionen. I regionen er Ørland videregående skole den klart største skolen.

I likhet med fordelingen av opplæringstilbudet mellom Orkdal videregående skole og Meldal videregående skole i Orkdalsregionen, er fordelingen mellom Fosen videregående skole og Ørland videregående skole i stor grad delt mellom de allmennfaglige og yrkesfaglige studieretningene.

I forbindelse med skolebruksplanarbeidet er de videregående skolene og kommunene i Bjugn og Ørland bedt om å opprette en arbeidsgruppe som skal vurdere muligheten for samordning av opplæringstilbudet ved Fosen videregående skole og Ørland videregående skole.

Den tekniske standarden ved Fosen videregående skole og Ørland videregående skole er relativt dårlig. I den forbindelse arbeider teknisk avdeling ved divisjonsdirektørens kontor med en utredning om kostnadene tilknyttet vedlikehold ved de to skolene i årene framover. Her vil vedlikeholdskostnadene bli vurdert i forhold til bygging av en ny skole som kan dekke begge de to kommunene. Hvis utredningen viser at fylkeskommunens kostnader til vedlikehold overstiger kostnadene ved å bygge en ny skole, bør dette vurderes nærmere. I denne sammenheng er det viktig at både skole, kommune og lokalsamfunn deltar i debatten om lokalisering av en eventuell ny skole.

Ved Rissa videregående skole og Åfjord videregående skole har skolene et godt kombinert innslag av både yrkesfaglige og allmennfaglige studieretninger. Begge disse skolene har et relativt klart inntaksområde, hvor bl.a. Åfjord videregående skole dekker de nordlige kommunene på Fosen.

Avstanden og kommunikasjonsforholdene mellom Åfjord videregående skole og Rissa videregående skole og de to andre skolene i regionen, vanskeliggjør en større samordning av opplæringstilbudet i regionen, hvis flest mulig elever skal kunne bo hjemme.

Det yrkesfaglige opplæringstilbudet ved Rissa videregående skole og Åfjord videregående skole har på flere områder en god tilpasning til lokalt næringsliv, men også her er det viktig at det utvikles alternative planleggingsmetoder som kan sikre et bredere opplæringstilbud, gjennom alternering av tilbud og andre tilnærminger til klassestørrelse enn hva tradisjonell tankegang tilsier.

3.6 OPPSUMMERING OG VIDERE ARBEID

Distriktsskolene har et godt samarbeid med lokalt næringsliv og undervisningstilbudet er relativt godt tilpasset elevenes ønsker og næringslivets behov. Skolene arbeider godt med å øke fleksibiliteten i tilbudsstrukturen

Forslag til videre arbeid:

- Oppfølging av arbeidet overfor Selbu videregående skole, Selbu og Tydal kommuner vedrørende skolelokaler.
- Fjellregionsamarbeidet styrkes, både for tilpasning av tilbudsstrukturen og for å få et rasjonelt elevinntak.
- Oppfølging av arbeidet som gjøres med å utvikle ny planleggingsmetodikk, for å gi et fleksibelt utdanningstilbud ved små og mellomstore distriktsskoler.
- Orkdal og Meldal videregående skoler diskuterer tilbudsstrukturen ved disse to skolene.
- Arbeidsgruppen som er opprettet for bedre å samordne opplæringstilbudet på Hitra og Frøya, fortsetter sitt arbeid. Det bør foreligge konkrete forslag som kan realiseres fra høsten 2000.
- Den tekniske standarden ved Ørland og Fosen videregående skole er kartlagt. Antatt vedlikeholdskostnad/utbedringskostnad i de kommende 10-15 år må vurderes opp mot nybygg. Driftsfordeler ved samlokalisering må også vurderes. Arbeidsgruppa som ser på muligheten for sammenslåing av skolene, må fortsette sitt arbeid når de økonomiske kalkylene er foretatt.

4. VOKSENOPPLÆRING

4.1 Voksenopplæring i Sør-Trøndelag

Sør-Trøndelag fylkeskommune har et meget godt utgangspunkt for å møte kompetansereformen. Ressurssentervirksomheten har gitt personalet ved mange skoler erfaring i å undervise voksne og i å utvikle brukertilpasset opplæring. Gjennom ressurssentervirksomheten har mange skoler skaffet kontakt med næringslivet, og har opparbeidet seg erfaring med å skreddersy opplæring slik kundene vil ha den. Personalet har gjennom denne virksomheten fått større selvtillit ved at de tar på seg, og mestrer, nye og utfordrende oppgaver.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har, i motsetning til de fleste andre fylker, bevart voksenopplæring som en del av det fylkeskommunale skoletilbudet ved at Voksengymnaset ved Gerhard Schønings skole er blitt opprettholdt. Det er blitt også gjennomført komprimerte kurs for voksne i yrkesfag og § 20-kurs flere steder i fylket. Sør-Trøndelag har to tidligere AMO-sentre som utelukkende har drevet med voksenopplæring. Selv om aktiviteten har gått sterkt ned i det siste og senteret på Orkanger er lagt ned som egen administrativ enhet, har vi en lærerstab med betydelig voksenpedagogisk kompetanse. Flere andre prosjekter spesielt beregnet på tilrettelegging av opplæringstilbud for voksne kan nevnes: Prosjekt delkompetanse på Røros, Trønderverkstedet m.m.

Det er enda viktigere for voksne enn ungdom at de får utdanning der de bor. De er gjerne etablert med arbeid og familie, og sparer tid og penger ved at de får sin utdanning i nærheten av hjemmet. En annen grunn er at dersom folk må forlate bygda for å få utdanning, kommer de ofte ikke tilbake.

Det må finnes voksenopplæringstilbud ved samtlige av de videregående skolene i distriktet. Skoler i en region må samordne tilbudene og samarbeide med arbeidsmarkedsetaten, kommunene og private bedrifter. Hovedmålsettingen må være at den videregående skolen skal kunne tilby den voksne befolkning den utdanning de mangler for å kunne fylle sin plass i arbeids- og samfunnsliv. Tilbudet må være fleksibelt, og skolene må også kunne tilby fag de ikke har i fagkretsen ved å samarbeide med andre skoler og ved å gi studiestøtte ved fjernundervisning. Skolene må bli lokale læringsarenaer/kultursentre for hele lokalsamfunnet. Et moderne bibliotek med utstyr for fjernstudium, gjerne i samarbeid med det lokale bibliotek, bør være kjernen for slik voksenopplæring.

Skolen må også kunne gå ut i bedriftene og drive opplæring der. I distriktene er det større etterspørsel etter voksenopplæring innen yrkesfagene enn i byen.

I Trondheim bør det etableres et voksenopplæringscenter med tyngdepunkt i allmenne og økonomisk/administrative fag, helse- og sosialfag og formgivingsfag, dvs fagene som de voksne i større grad etterspør. I fag som krever dyrt og spesialisert utstyr, for eksempel bilfag, må voksenopplæringen legges til skoler som har denne undervisningen. Det vil bli for dyrt å ha slik undervisning ved et eget voksenopplæringscenter som f.eks. på Moholt. Det er relativt få voksne som etterspør slik utdanning, og etterspørselen vil svinge med forholdene på

arbeidsmarkedet. En skole med et bredere tilbud vil ha lettere for å reagere på disse svingningene enn et voksenopplæringscenter med smalere tilbud innenfor de enkelte fag. Lærerne vil også ha fordel av å tilhøre et større miljø, og skolene vil få en lærerstab med bredere kompetanse.

Departementet vil sette i gang forsøk med utprøving av et dokumentasjonssystem som kan fastsette realkompetanse som har legitimitet både i arbeidslivet og i utdanningssystemet. Det er derfor for tidlig å gi anbefalinger om hvordan dette skal organiseres i Sør-Trøndelag.

Både i bygd og by må det finnes en veiledningstjeneste som ideelt sett skal kunne svare på alle spørsmål voksne mennesker måtte ha vedrørende egen utdanning og kompetanseutvikling. Veiledningstjenesten må kunne fortelle hvilken kompetanse den enkelte mangler, og hvordan hun eller han skal gå fram for å skaffe seg ønsket kompetanse. Veiledningstjenesten må derfor ha god og nær kontakt med kompetansegodkjenningensinstansen, og må ha full oversikt over skole- og kurstilbud som er tilgjengelig i nærmiljøet. Denne veiledningstjenesten bør knyttes til den videregående skolen i distriktene og til voksenopplæringscenteret i Trondheim. Når kompetansereformen blir en realitet, vil denne veiledningstjenesten også kunne yte tjenester til bedrifter som skal planlegge etter- og videreutdanning.

Det må utarbeides nye målrettede retningslinjer for drift av ressurscenter med tanke på den nye kompetansereformen.

4.2 Teknisk fagskole

Teknisk fagskole får ny struktur fra høsten 1999. Nyopprettet linje for maritime fag startet opp høsten 1998. Teknisk fagskole er et undervisningstilbud som er spesielt beregnet på å gi voksne kompetanseheving fra fagarbeidernivå til teknikerstatus. Teknisk fagskole inngår ikke i den nye skoleloven, men inngår i omfangsforordningen. (St.meld. nr 42 1997-98, p 3.6.4) Opplæringsregion Nord oppnevnte høsten 1997 et rådgivende utvalg for teknisk fagskole med mandat blant annet å gi råd om dimensjonering og lokalisering av tilbud innen teknisk fagskole. Utvalget har avgitt en egen innstilling som vil bli behandlet i de forskjellige fylkeskommuner.

For Sør-Trøndelag foreslås det at teknisk fagskole opprettholdes på samme nivå som tidligere iberegnet de videregående tilbudene (VKII og VKIII) innen sjøfartsfag og tilbudet ved Kjølemaskinistskolen.

Tilbudene i teknisk fagskole må inngå i de årlige tilpasninger av tilbudsstrukturen og legges fram som egen sak i tilknytning til tilbudsstrukturen for skoleåret 1999/2000. Utvalget foreslår ikke opprettelse av egen skoleenhet for teknisk fagskole. På grunn av desentralisert skolestruktur bør fagskolen legges til skoler med relativt sterkt fagmiljø innen den videregående skolen. I Sør-Trøndelag har Trondheim Maritime videregående skole hatt et bredt tilbud innen teknisk fagskole. Det foreslås opprettholdt og eventuelt styrket. Det er opprettet teknisk fagskole, linje for maritime fag med fordypning nautisk og fiskeri ved Frøya videregående skole fra høsten 1998.

Følgende linjer/fagfordypning kan være aktuelle i Sør-Trøndelag.

Bygg og anlegg, fordypning bygg og/eller anlegg
Elektro, fordypning automatisering, elektronikk, datateknikk og elkraft

Maskin, fordypning Bilteknikk, kjøleteknikk, maskin og VVS
Maritime fag, fordypning nautisk og fiskeri, og skipsteknisk drift
Naturbruk, fordypning akvakultur, husdyr og plantedyrking
Næringsmiddelteknologi

Andre linjer/fordypninger kan også være aktuelle om det kommer klare signaler fra arbeidslivet.

Ikke alle av disse kan opprettes høsten 1999. Det er stor usikkerhet om tilstrekkelig søkergrunnlag for tilbudene. Lokalisering av linjetilbudene må også vurderes nærmere i forbindelse med beregning av ressursbruk til drift og investeringsbehov m.m. til de forskjellige tilbudene.

En fordeling av fagene mellom første og andre år i teknisk fagskole, slik at første år kan kjøres sammen med VKII allmennfaglig påbygning og eventuelle andre kurs som gir generell studiekompetanse, kan gjøre det mulig å gjennomføre første år av teknisk fagskole nær bostedet og på tvers av linjetilbudene i fagskolen.

4.3 Tidligere vedtak om voksenopplæring i Sør-Trøndelag, - videre arbeid.

I 1993 ble det satt i gang et arbeid med å lage en *plan for arbeidet med voksenopplæring i Sør-Trøndelag*. Plangruppa hadde representanter fra Yrkesopplæringsnemndas sekretariat, Voksenopplæringsforbundet, Statens utdanningskontor, Fylkesarbeidskontoret, Divisjon utdanning, Divisjon næring- samferdsel og kultur.

Planen ble behandlet i Hovedutvalg utdanning, sak 33/95 der det ble gjort følgende vedtak:

1. Hovedutvalg utdanning viser til framlagte plan for arbeidet med voksenopplæring i Sør-Trøndelag.
Hovedutvalg utdanning vedtar at denne planen skal ligge til grunn for det videre arbeidet med utvikling av voksenopplæringen i fylket
De involverte parter oppfordres til å samarbeide etter de retningslinjer som er skissert i planen.
2. Hovedutvalg utdanning vil med bakgrunn i den framlagte plan be om at det utarbeides en konkret handlingsplan for voksenopplæring innenfor videregående opplæring i Sør-Trøndelag. Divisjonsdirektøren bes sette ned ei arbeidsgruppe for utarbeidelse av handlingsplanen, og hvor Plan-/budsjettneemda er styringsgruppe.

Ad. punkt 1.

Forslaget om opprettelse av et arbeidsmarkedsråd er gjennomført.

Forslaget om at plangruppa skulle fortsette som et samarbeidsorgan under arbeidsmarkedsrådet er ikke fulgt opp.

Denne plangruppa skulle ha følgende oppgaver:

- *Vurdere voksenopplæringsbehov*
- *Foreta samordnende tiltak*
- *Kontakt med kommunesektoren*

Divisjon utdanning får i oppgave å innkalle gruppa primo januar hvert år. Gruppa skal da

vurdere behov, foreslå tiltak m.v. som i sin tur rapporteres til Hovedutvalg utdanning. Hovedutvalg utdanning får hver høst i saken om skoletilbudet til behandling forslag om voksenopplæringstilbud innenfor rammen av den ordinære videregående opplæring.

Der det er hensiktsmessig bør gruppa kunne etablere lokale regionale samarbeidsorgan knyttet til kurs- og kompetansesentrene.

Resultatet av dette arbeidet bør etter hvert inngå som en naturlig del av fylkesplanarbeidet.

Forslag til videre arbeid:

Plangruppa aktiviseres som forutsatt i vedtaket, snarest.

Ad. punkt 2.

Voksenopplæring er et nasjonalt satsningsområde, j.fr. NOU 1997:25 Ny kompetanse og stortingsmelding nr 42 (1997/98) ”Kompetansereformen”. Stortingsmeldinga forventes behandlet i 1998.

Fylkesdelplan utdanning og kompetanse vil legge de overordnede føringene for voksenopplæring i fylket. Det forutsetter at det blir utarbeidet en handlingsplanen for hvordan reformen skal gjennomføres.

5 KORT OM HOVEDTREKKENE I REFORM '94

Fra høsten 1994 skjedde det store forandringer i den videregående opplæringen. Antall grunnkurs ble redusert fra over 100 til 13. Tanken var at grunnkursene skulle være mer generelle enn hva som var tilfellet tidligere. Inndelingen i studieretninger ble nå koblet direkte opp mot det enkelte grunnkurs, og grunnkursene fikk samme navn som studieretningen. Tidligere var det ikke alltid noen klar sammenheng mellom det enkelte grunnkurs og en studieretning, da flere grunnkurs kunne inngå i en og samme studieretning. Som følge av at grunnkursene nå ble mer generelle, ble innslaget av allmenne fag også økt. Antall timer med allmenne fag ble like stort ved alle de yrkesfaglige studieretningene. Bakgrunnen for dette var at man ønsket en generell modell som muliggjør at alle elever ved de yrkesfaglige studieretningene skal ha samme mulighet til å oppnå studiekompetanse.

Den videregående opplæringen er organisert som en 3-årig opplæring. Innenfor de 3 allmennfaglige studieretningene gis alle de 3 opplæringsårene i skole. I de yrkesfaglige studieretningene ble fag som er underlagt Lov om fagopplæring i arbeidslivet (fagopplæringsloven) gitt som 2 års opplæring i skole og 2 års læretid i bedrift. Læretiden i bedrift deles mellom verdiskapningstid og opplæringstid. Opplæringstiden skal utgjøre samlet 1 år av den 2-årige læretiden. De yrkesfagene som ikke er underlagt fagopplæringsloven organiseres som 3 års skoleopplæring.

Innføringen av reform 94' medførte en klar ansvarsfordeling mellom det offentlige og næringslivet i opplæringen for de fag som er underlagt fagopplæringsloven. Antall personer i lærlingeforhold økte betydelig med innføringen av reformen. Delvis skyldtes dette at elevene i grunnskolen nå i større grad enn tidligere ble oppfordret til å søke yrkesfaglige studieretninger først for å skaffe seg en yrkesutdanning, før de fullførte manglende fag for å oppnå studiekompetanse. Organiseringen av en generell modell for de 2 første årene i de yrkesfaglige studieretningene gjør det mulig for alle elever å oppnå studiekompetanse gjennom et påbygningsår, i tillegg til en yrkesutdanning. Enten kan de gjennomføre påbygningsåret etter at de har fullført yrkesutdanningen, eller de kan "hoppe av" etter 2 år og oppnå studiekompetanse etter 3 år.

Oppfordringen om å velge yrkesutdanning først og eventuelt studiekompetanse senere, har vært en klar suksess. Søkningen til de yrkesfaglige studieretningene har økt betydelig i forhold til situasjonen for innføringen av reformen. I dag er det en liten overvekt av yrkesfaglige opplæringsplasser i fylket i forhold til allmennfaglige opplæringsplasser. Søkningen til den enkelte distriktskole viser klart at elevenes ønsker i stor grad er tilpasset det lokale næringslivets behov for arbeidskraft og tilgang på opplæringsplasser i bedrift.

Innføringen av reformen skjedde trinnvis. Grunnkursene ble innført opplæringsåret 1994/95, videregående kurs 1 opplæringsåret 1995/96 og videregående kurs 2 opplæringsåret 1996/97. Siden lærlingetiden er 2 år i de fleste fag, var reformen fullstendig innført først etter opplæringsåret 1997/98.

Med reform 94' ble det innført en lovfestet rett til 3 års videregående opplæring for alle ungdommer. Dette var en klar motsetning til tidligere hvor de eldre søkerne ofte kom inn på skole før de yngre. Ting ble dermed "snudd på hodet" i forhold til tidligere. Voksne søkere

som tidligere med letthet kunne komme inn på en skoleplass grunnet tilleggspoeng for alder og yrkespraksis, ble nå stillt bak ungdommene i konkurransen om plassene.

Ungdommens rett til videregående opplæring gir dem lovfestet rett til å fordele uttaket av denne retten over en 4-årsperiode. Fylkeskommunene ble pålagt å administrere denne retten til videregående opplæring og fristen for å ta ut retten. Dette har medført at fylkeskommunens administrative oppgaver har økt betydelig når det gjelder å ha oversikt over elevene og lærlingene i den videregående opplæringen.

I tillegg til å administrere den enkeltes uttak av rett til videregående opplæring ble fylkeskommunen pålagt å etablere en oppfølgingstjeneste som skal holde rede på og tilby alternative opplegg for ungdommer med rett til videregående opplæring som ikke er inne i videregående opplæring det aktuelle opplæringsåret.

Innføringen av reform 94' har både en strukturell og pedagogisk side. På den pedagogiske siden (innholdsreformen) var det et ønske om å endre den videregående opplæringen fra å være undervisningsrettet til å legge vekt på opplæring med aktiv deltakelse. Dette betyr at man rettet fokus bort fra læreren som formidler av kunnskap overfor mer eller mindre passive mottakere, til å betrakte læreren som en av flere kilder hvor elevene kan hente ut kunnskap. Dette betyr at elevene i stor grad selv er ansvarlig for egen opplæring.

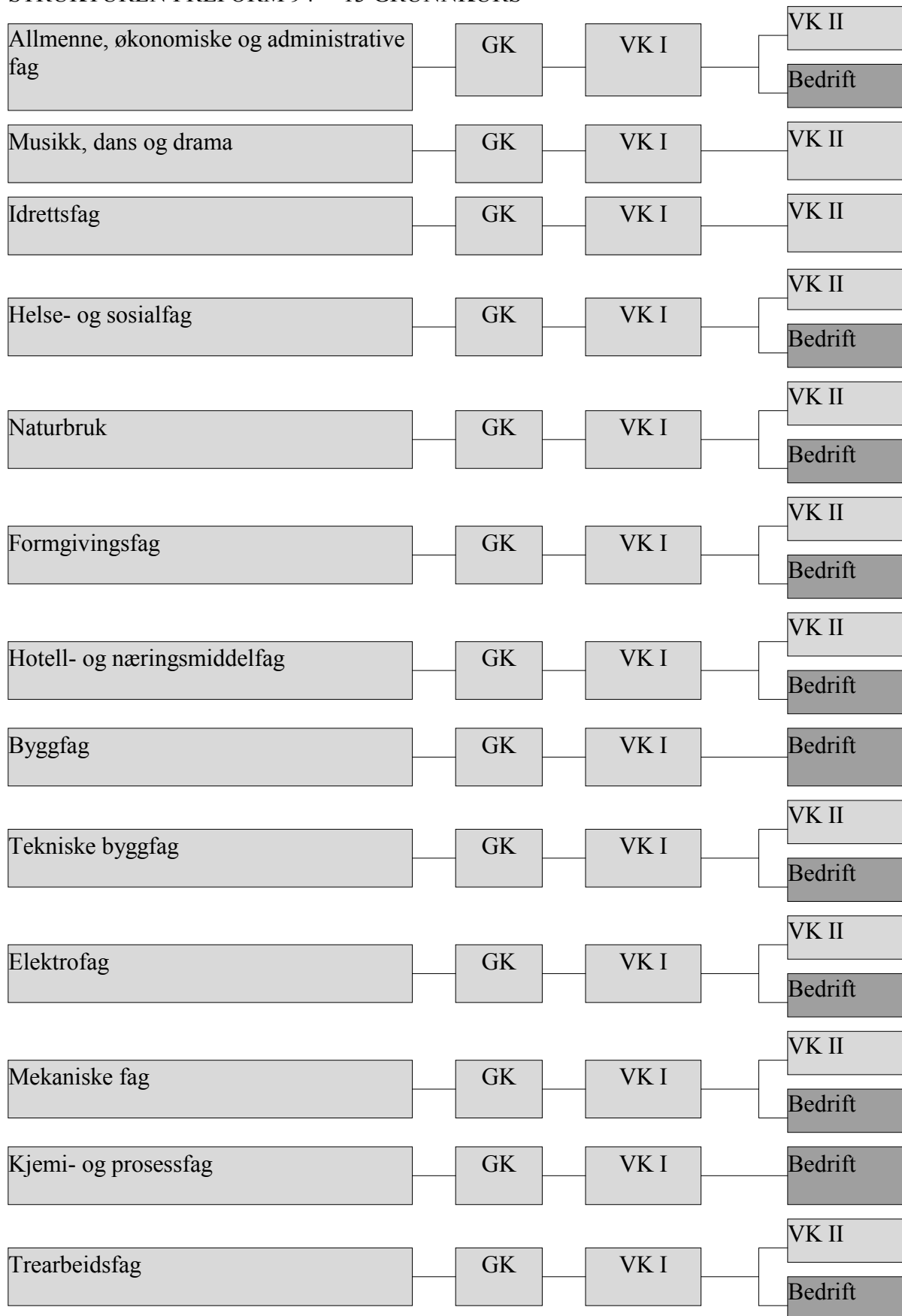
Endringen i det pedagogiske innholdet avspeiler seg klart i de nye læreplanene. Opplæringen i det enkelte fag bygger på en generell del og en fagspesifikk del. De nye læreplanene avspeiler endringer i skolens oppgave. Den generelle del av læreplanen, som gjelder både for grunnskole og videregående opplæring, utdyper skolens oppgave som oppdrager og kulturbærer. De fagspesifikke læreplanene beskriver læringsmål og ferdigheter elevene skal oppnå etter gjennomgått opplæring.

Den generelle del av læreplanen gir opplæringsmål for å realisere formålsparagrafen i skolelovene. Skolen rolle som oppdrager og kulturbærer fokuseres sterkt. Opplæringen skal utvikle det enkelte menneske til ansvar for eget liv, evne til å arbeide sammen med andre, respekt for andre mennesker og kulturer, kreativitet og skaperevne, og ikke minst styrke lysten til å lære. I dagens samfunn er begge foreldrene yrkesaktive. Mange flytter til nye miljøer, det er mindre kontakt mellom barn og besteforeldre. Ungdomskulturer dannes av mediapåvirkning, reklame osv. Det er økning i misbruk av rusmidler, økt voldsbruk m.m. Skolen er den eneste samfunnsinstitusjon som har reell påvirkningskraft på de unge. Samfunnsbygging blir en viktig hovedoppgave for skolen i framtida.

De fagspesifikke læreplanene er målformulert og modulstrukturert. Planene gir kunnskapsmål og ferdigheter som elevene skal nå og lærestoffet kan velges av lærer og elev tilpasset den enkeltes forutsetninger. Lærestoffet skal tilpasses lokale forhold og teknologisk utvikling. Metodene skal kunne velges lokalt, målet skal være det samme for alle. Hver modul skal avsluttes med en evaluering.

Reformen gir alle muligheter til å fullføre en utdanning som gir studiekompetanse, yrkeskompetanse, fag-/svennebrev eller delkompetanse.

STRUKTUREN I REFORM 94' - 13 GRUNNKURS

6 OVERSIKT OVER ARBEIDSGRUPPER

GRUPPE 1: Sammenlåing/samordning.

Gruppen er sammensatt av skoler som er berørt av problemstillingene:

- sammenlåing av skoler
- samordning av opplæringstilbud
- utvikling av felles planenheter

Gruppen er sammensatt av følgende skoler:

Adolf Øiens skole, Brundalen vgs (Leder i gruppen), Charlottenlund vgs, Fosen vgs, Frøya vgs, Gerhard Schønings skole, Hitra vgs, Trondheim katedralskole, Trondheim kokk- og stuertskole, Trondheim Maritime vgs, Ørland vgs.

GRUPPE 2: NISJESKOLER

Gruppen diskuterer:

- fordeler og ulemper med nisjeskoler

Gruppens sammensetting er:

Charlottenlund vgs, Gauldal vgs, Heimdal vgs, Lade vgs, Malvik vgs, Meldal vgs, Oppdal vgs (Leder i gruppen), Skjetlein vgs, Strinda vgs, Trondheim katedralskole, Trondheim kokk- og stuertskole.

GRUPPE 3: PLANLEGGINGSMETODIKKGRUPPEN

Gruppen diskuterer:

- om dagens planleggingsmetodikk er god i forhold til distriktskolenes lokale behov
- hvordan distriktskolene skal være attraktiv for søkerne, spesielt i forhold til “egne” søkere
- hvordan distriktskolene skal takle svingninger i elevtilgangen fra år til år

Gruppens sammensetting er:

Gauldal vgs, Frøya vgs, Hitra vgs, Kyrksæterøra vgs (Leder i gruppen), Orkdal vgs, Rissa vgs, Røros vgs, Selbu vgs, Ørland vgs, Åfjord vgs.

GRUPPE 4: DIMENSJONERINGSGRUPPEN

Gruppen diskuterer:

- fordeler og ulemper med dagens strukturfordeling i Trondheim. Er det behov for endringer?
- hvilken betydning dimensjoneringen i Trondheim har for “randskolene”.

Totalt består gruppen av hele 18 skoler. Gruppen har derfor valgt å sette ned et arbeidsutvalg med utgangspunkt i 5 naturlige områdeenheter.

Gruppens sammensetting er:

Adolf Øiens skole, Brundalen vgs, Charlottenlund vgs (Leder i gruppen), Gauldal vgs, Gerhard Schönings skole (Medlem i arbeidsutvalg), Heimdal vgs, Lade vgs (Medlem i arbeidsutvalg), Malvik vgs, Melhus vgs (Medlem i arbeidsutvalg), Orkdal vgs, Ringve vgs, Selbu vgs, Skjetlein vgs, Strinda vgs, Tiller vgs (Medlem i arbeidsutvalg), Trondheim katedralskole, Trondheim kokk- og stuertskole, Trondheim Maritime vgs.

GRUPPE 5: BYGNINGSMASSEGRUPPEN

Gruppen diskuterer:

- om det er behov for felles standardmål for bygningsmasse
- hvordan nye skolelokaler skal bygges, bl.a. med tanke på fleksibilitet og nye pedagogiske metoder

Gruppens sammensetting er:

Brundalen vgs, Hitra vgs, Lade vgs, Malvik vgs, Meldal vgs (Leder i gruppen), Melhus vgs, Oppdal vgs, Ringve vgs, Rørøs vgs, Strinda vgs, Tiller vgs, Trondheim Maritime vgs, Ørland vgs.

GRUPPE 6: VOKSENOPLÆRING

Gruppen diskuterer:

- om Sør-Trøndelag fylkeskommune er klar til å møte kompetansereformen?
- organisering og lokalisering av voksenopplæring
- behov for nye retningslinjer for ressursentrene?
- forholdet til fylkesdelplan "Opplæring og kompetanse"

Gruppens sammensetting er:

Fosen vgs, Frøya vgs, Gerhard Schönings skole (Leder i gruppen), Kyrksæterøra vgs, Lade vgs, Meldal vgs, Orkdal vgs, Rissa vgs, Trondheim Maritime vgs, Åfjord vgs.

7 DEFINISJONER AV DE MEST SENTRALE BEGREP

- **Reform 94'**

Angir endringen i videregående opplæring som ble innført fra høsten 1994. Se eget avsnitt om hovedtrekkene i reformen.

- **Studiekompetanse, yrkeskompetanse og fag-/svennebrev**

Inntak til høyere utdanning (høgskole/universitet) krever at søkerne har gjennomført 3-årig videregående opplæring og at de har enten i løpet av de 3 årene eller senere gjennomført et nærmere bestemt minimum av timer i allmenne fag. Disse kravene betegnes studiekompetanse. Noen av studieretningene gir automatisk studiekompetanse etter 3 år, mens andre studieretninger krever at søkerne gjennomfører et påbygningkurs (se egen definisjon) etter 3-årig videregående opplæring.

Noen fagområder i den videregående opplæringen gis i sin helhet gis som skoleopplæring. Dette er fagområder hvor elevene tar sikte på en utdanning innen et eller flere bestemte yrker. Søkere som gjennomfører denne typen utdanning tildeles vitnemål som bekreftelse på sin yrkeskompetanse.

Noen fagområder i den videregående opplæringen er underlagt Lov om fagopplæring i arbeidslivet. Opplæringen i disse fagene gis i kombinasjon av skole- og bedriftsopplæring. Hovedregelen er at de 2 første årene i opplæringen gis i skole, mens det siste opplæringsåret gjennomføres som lærling i bedrift. Læretiden er totalt 2 år, hvor ett er opplæringstid og ett er verdiskapningstid. Når læretiden er gjennomført skal lærlingene gå opp til en fag-/svenneprøve. De som består prøven vil få tildelt en dokumentasjon som bekrefter dette i form av fag-/svennebrev.

- **Regioner**

Siden arbeidet med FAUST, har Sør-Trøndelag fylkeskommune vært inndelt i fire regioner; Trondheimsregionen, Gauldalsregionen, Orkdalsregionen og Fosenregionen. Denne regionsinndelingen benyttes i planleggingsammenheng.

- **Trondheimsregionen**

Dekker kommunene Trondheim, Klæbu, Malvik, Selbu, Tydal, $\frac{3}{4}$ Melhus og $\frac{1}{2}$ Skaun.

- **Gauldalsregionen**

Dekker kommunene Midtre Gauldal, Holtålen, Oppdal, Røros, $\frac{1}{4}$ Melhus og $\frac{3}{4}$ Rennebu.

- **Orkdalsregionen**

Dekker kommunene Orkdal, Frøya, Hitra, Hemne, Meldal, Snillfjord, $\frac{3}{4}$ Agdenes, $\frac{1}{4}$ Rennebu og $\frac{1}{2}$ Skaun.

- **Fosenregionen**

Dekker kommunene Bjugn, Osen, Roan, Rissa, Ørland, Åfjord og $\frac{1}{4}$ Agdenes.

- **Allmennfaglige studieretninger**

Dette refererer til studieretning allmenne, økonomiske og administrative fag, studieretning for idrettsfag og studieretning for musikk, dans og drama.

- **Yrkesfaglige studieretninger**

Dette refererer til de studieretningene som ikke er allmennfaglige studieretninger.

- **Allmennfaglig påbygningskurs**

Dette kurset er beregnet på elever som har gjennomført deler eller hele opplæringen i et yrkesfaglig løp, og som ønsker studiekompetanse. Hvis kurset tas som det tredje året i en videregående opplæring, skal elevene gjennom et 30-timerskurs. Elever som tar kurset etter 3 års videregående yrkesutdanning, skal gjennom et 20-timerskurs. De fleste fagene og omfanget av det enkelte fag er i stor grad like i både 20-timerskurset og 30-timerskurset, men elever som kun har gjennomført 2 års videregående opplæring tidligere, må gjennom noen flere fag for å tilfredsstille det totale timekravet i den 3-årige videregående opplæringen.

- **Samfunnets behov**

Dette begrepet er ofte benyttet både i Lov om videregående opplæring, styringsdokumenter fra sentrale myndigheter og andre offentlige dokumenter. Vanlig bruk av begrepet er ofte “næringslivets behov”, og da gjerne med referanse til den delen av næringslivet som rekrutterer blant de med en videregående opplæring. Begrepet benyttes også som referanse til opplæringskapasiteten i bedriftene (lærlingekapasiteten). I denne skolebruksplanen er begrepet benyttet mer generelt. I tillegg til å omfatte det som er angitt ovenfor, omfatter det behov for utdannet personell på ulike områder og på ulike nivå i forhold til ulike politiske målsettinger og behov i samfunnet. F.eks. vil en begrensning til “næringslivets behov” bety at det ikke er særlig behov for stor rekruttering til helse- og sosialsektoren, selv den forestående “eldrebølgen” sier noe annet.

- **IKT**

Begrepet er en utvidelse av det tidligere begrepet IT (InformasjonsTeknologi). IKT er en utvidelse i forhold til den dominerende rollen kommunikasjon har fått i samfunnet, f.eks. har innføringen av internett bidratt til dette. IKT betyr derfor Informasjons- og KommunikasjonsTeknologi.

- **Prosjektbasert opplæring / Tverrfaglige prosjekt**

Opplæringen organiseres i forhold til en oppgave som skal løses. Tverrfaglige prosjekt betyr at flere fag knyttes opp mot oppgaven.

- **Nisjeskoler**

Skoler som tilbyr opplæring innen kun en studieretning, evt med svært begrenset innslag av andre studieretninger, betegnes nisjeskoler.

- **Tilbudstruktur**

Angir strukturen i opplæringstilbudet. Dette gjelder både hvilke kurs og lokaliseringen av disse.

- **Nullprosjekt**

Med “nullprosjekt” menes prosjekter som kan gjennomføres ved å beregne nåverdien av et utbyggingsprosjekt sett i forhold til leie av lokaler. Hvis nåverdien av leiealternativ og utbyggingsalternativ er like store (eller når leiealternativet har størst nåverdi), da kalles utbyggingsalternativet et “nullprosjekt”. Dvs. “at det er like billig (eller billigere) å bygge som å leie”.

- **Voksenopplæringstilbud**

Denne typen opplæringstilbud kan defineres enten ut fra deltakernes alder eller strukturen på opplæringen. I skolebruksplanen benyttes begrepet som strukturreferanse til kurs som er beregnet for voksne elever, dvs. elever som ikke har rett til videregående opplæring. Dette utelukker ikke at det kan være elever som er “voksne” ved opplæringstilbud primært beregnet på gruppen med rett til videregående opplæring.

- **Trondheimsaksen**

Tradisjonelt benyttes begrepet region i planleggingsammenheng, se ovenfor. Da regionene er delt på tvers av kommuner, er det u hensiktsmessig å benytte regionsinndelingen når kommunene med stor vekst i ungdomskullene skal beskrives. Begrepet er innført som en samlebetegnelse for å angi kommunene Trondheim, Klæbu, Malvik, Melhus og Skaun.

- **Omfangsforskriften / Omfangskrav**

Med omfang menes det faktiske antall personer fra eget fylke i videregående opplæring, målt i forhold til gjennomsnittlig antall elever i et årskull, se også “Forskrift om omfang og beregningsgrunnlag for fylkeskommunens videregående opplæring og om overgangsbestemmelser for perioden 1994-98”. Beregning av faktisk antall elever i videregående opplæring er uavhengig av i hvilket fylke som opplæringen blir gitt. Omfangsberegningen tar utgangspunkt i elevenes bostedsfylke, slik dette er registrert ved Folkeregisteret. Elever i både fylkeskommunale, statlige og private videregående skoler tas med, uavhengig av hvilket fylke skolen er lokalisert. Kravet er at omfanget skal utgjøre 375% av et gjennomsnittlig årskull (se egen definisjon).

- **Årskull**

Et årskull betegner antall elever som avslutter ungdomsskolen et bestemt år. Ved beregning av fylkets omfang beregnes det et gjennomsnitt av årets årskull og de to foregående årskullene. Dette tallet beregnes ut i fra departementets registreringer i GSI-systemet (GrunnSkolens Informasjonssystem).

- **Kapasitet**

Opplæringskapasiteten er maksimalt antall opplæringsplasser ved det enkelte kurstilbud.

- **Dekningsgrad**

Begrepet har klar referanse til begrepet omfang. Det angir den faktiske opplæringskapasiteten, målt i antall plasser, sett i forhold til gjennomsnittlig antall elever i et årskull. Begrepet benyttes i både planleggingsammenheng og ved opptelling etter inntak. Dette i motsetning til begrepet omfang som kun benyttes ved opptelling etter inntak. En generell regel er at dekningsgraden må være høyere enn hva omfanget antas å bli, da det alltid vil være noen ledige plasser. I likhet med omfangsbegrepet inkluderes de private og statlige skolene i beregningene. Her inkluderes kapasiteten ved private og statlige skoler i eget fylke.

- **Oppfylingsgrad**

Oppfylingsgraden viser hvor godt opplæringskapasiteten i eget fylke er utnyttet.

- **Klasse**

I en yrkesfaglig klasse er kapasiteten 12 elever og i en yrkesfaglig klasse er kapasiteten 28 elever.

- **Proporsjonal endring**

Med proporsjonal endring menes en endring i tiden framover som angir at forholdet mellom de elementene som endrer seg, forblir konstante. Dette betyr at selv om antallet plasser innen den enkelte studieretning endres, så endres ikke den prosentvise andelen som studieretning utgjør.